هەرێمی کوردستان - عێراق
ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

٥٠

سالی/ ٢٠٠٨ — بەرگی پەنجا

چاپی یەکەم/ سالی ٢٠٠٩

پێرِیست

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (١٣) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە ٢٠٠٨/١١/٥ ل٥

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (١٤) خولی دووەمی هەڵبژاردن – پێنج شەممە ٢٠٠٨/١١/٦ ل٣٢

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (١٥) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە ٢٠٠٨/١١/١٢ ل٥٩

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (١٦) خولی دووەمی هەڵبژاردن – پێنج شەممە ٢٠٠٨/١١/١٣ ل١١٩

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (١٧) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە ٢٠٠٨/١١/١٧ ل١٨١

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (١٨) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە ٢٠٠٨/١١/٢٤ ل٢٢٧

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (١٩) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە ٢٠٠٨/١١/٢٦ ل٣٠٢

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (٢٠) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە ٢٠٠٨/١٢/١ ل٣٦١

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (٢١) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە ٢٠٠٧/١٢/٢ ل٤١٥

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (٢٢) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە ٢٠٠٨/١٢/٣ ل٤٨١

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (٢٣) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە ٢٠٠٨/١٢/٤ ل٥٢٣

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (٢٤) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە ٢٠٠٨/١٢/٣٠ ٥٦١

فیدرالیزم، لیژنەیەکیش دروست بکەین بۆ کێشەکانی نەوت و گاز، بۆ ئەوەی ئەو لیژنەیە خۆی ئامادە بکات بۆ بەشدار بوون لەو کۆبوونەوەیەی کە دەکرێت لە هەولێر لە مانگی سێدا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، من دەمەوێت تەوزیحێك بدەم فەقەت، تەبعەن ئێمە شاند زۆر دەنێرین، سەردانی ولاتان زۆر دەکەین، لە پاش گەڕانەوەمان دوو جۆر هین هەیە، یەکێکیان ئەگەر بێتو پەیوەندی بە یاسایەوە هەبێتن، یان بە پەرلەمانەوە هەبێت راپۆرتەکە دابەش دەکرێتە سەر ئەندامانی پەرلەمان، تاوەکو هەموو ئەندامان ئاگادار بن، یاخود شاندێك لەو رۆژانەدا سەردانی قەزاو ناحیەکانیان کرد بوو، دیاناو شەقلاوەو ئەوانە راپۆرتەکانیان بۆ سەر ئەندامانی پەرلەمان، بەلام هەندێك سەردان هەیە، کە پێویستە خەڵکیش لێی ئاگادار بێت و کۆمەلانی خەلکیش پێ بزانێتن، بۆ ئەوەی رۆشنبیری پەیدا بکاتن، ئەمە دەیخەینە بەرنامەی کار، بۆ ئەوەی راستەوخۆ بۆ ئێوە بخوێندرێتەوەو لە رێگای ئێوەشەوە بگاتە هەموو خەلکی کوردستان، ئەگەرنا من لەگەلتم هەموو راپۆرتێك دەبێت بە هەند وەربگیرێتن، بەس ئەوەندەیە هەندێکیان ئاراستەی راستەوخۆی ئەندامانی پەرلەمان دەکرێت، هەندێکیان دەخرێنە بەرنامەی کار، کاك عەونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

خوشك و برایانی پەرلەمان.

لە بەرواری ٢٠٠٨/٥/١٩ لیژنەی یاسایی پەرلەمان راپۆرتێکی پێشکەشی سەرۆکایەتی پەرلەمان کرد سەبارەت بە هەموار کردنی یەکەمی یاسای باجی دەرامەت ژمارە (٢٦)ی سالی ٢٠٠٧، لە کۆبوونەوەی پەرلەمان لە بەرواری ٢٠٠٧/٦/١٧ لەسەر داواکاری جەنابی وەزیری هەرێم بۆ کاروباری دارایی و ئابووری، کە نوێنەرایەتی حکومەتی کرد لە کۆبوونەوەکەدا داوای کرد گفتوگۆ لەسەر هەموار کردنەکە دوا بخرێت بۆ ئەو شەش مانگە، واتا بۆ ئەنجامدانی چۆنیەتی جێ بەجێ کردنی یاساکە لە کاتی جێ بەجێ کردندا زیاتر روون کردنەوە، ئێمە لە رێگای ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمانەوە پرۆژەکە پێشکەشی پەرلەمان کرا، مەبەستمان ئەوە بوو لە پرۆژەکە دوو مادده بوو، یەکەمیان/ ئیلغا کردنی فەقەراتی دووەم و سێیەم و حەوتەم لە ماددەی دووەم لە قانونی باجی دەرامەت ژمارە (٢٦)ی سالی ٢٠٠٧.

دووەمیان/ ئیلغا کردنی فەقەرەی هەشتەم لە ماددەی دووەم لە هەمان قانون.

واتا نیازمان ئەوە بوو ئاسانکارییەکی بۆ هاوولاتیانی کوردستان بێنینەدی، لەبەر ئەوەی بۆمان دەرکەوت لە ئەنجامی بەدواداچوونمان بۆ فەرمانگاکان و بۆ دادگاکان کەوا گلەییەکی زۆر هەبوو لەسەر هەموار کردنی یاسایەکە، خەلك پێیان باش بوو کە یاسایەکە بگەڕێتەوە وەزعی خۆی، لەبەر ئەو هۆیانەی کە ئێستا باسی دەکەم:

یەکەمیان/ قانونی کۆن ئیعفای تێدا بوو، بەگوێرەی تەعدیلەکە ئیعفا نەما.

دووەم/ لە قانونی کۆن هیبە لەنێوان باب و دایك و کوڕو کچ و ئەوانە هەبوو، ئێستا بەگوێرەی تەعدیلەکە ئەوانە نەماوە.

سێیەمیان/ ڕۆتین زۆر کەم بوو کە موعامەلەی کڕین و فرۆشتن دەبوو لە دەوائیری تاپۆ موعامەلەکە تەقدیم دەکرا لە ماوەی سێ ڕۆژی ئەنجامی موعامەلەکە دەکرا زەریبەکە ئەو ڕەسمەی کە تەقدیمی دەوائیری تاپۆ دەکرا ئەوە قەید دەکرا بە ئیراد بۆ خەزینە، سەدا نیوی ئەو پارەیە بوو، لەبەر ئەوە لە ئەنجامی ئەو کۆبوونەوانەی کە کرا لە ئەنجامی پێداچوونەوە پێمان باش بوو هەموار کردنەکە لەو دوو ماددەیە ئیلغا بکرێت، کار بکرێت بە یاسایەکە پێش هەموار کردنەکە، لێرە پاش ئەوەی کە جەنابی وەزیر داوای کرد گفتوگۆ لەسەر پرۆژەکە دوا بخرێت، پێمان باشە وەزیری هەرێم بۆ کاروباری دارایی و ئابووری کە ئێستا ئامادەیە لە پەرلەمان، سوپاسی دەکەین، ئەگەر ڕوون کردنەوەیەکمان بۆ پێشکەش بکات، تەوزیح بکات ئایا ئەنجامی ئەو جێ بەجێ کردنی ماددەکە چی لێهات؟ بەباشی دەزانێت ئێمە بەردەوام بین لە گفتوگۆ کردن و موناقەشە کردنی قانونەکە، هەتا بتوانین یاسایەك دەربکەین بەڕاستی خزمەتی هاووڵاتیانی کوردستان بکەین، بارگرانی لەسەر شانی هاووڵاتیانی کوردستان سەبارەت بە زەریبە کەم بکەینەوە، لە هەمان کاتیش ڕۆتین کەم بکەین، ئەو ڕۆتینەی کە ئێستا پەیدا بووە لە ئەنجامی بەدواداچوون لەسەر موعامەلەکان ڕۆتینێکی زۆر موعەقەدە، وەقتێکی زۆری دەوێت وەکو ئیشارەتم پێدا لەوەی پێشتر موعامەلەی کڕین و فرۆشتن لە تاپۆ لە ماوەی دوو، سێ ڕۆژ تەواو دەبێت، ئێستا دوو هەفتە، سێ هەفتەی پێ دەچێت، زۆر سوپاسی جەنابی وەزیر دەکەین.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

جەنابی وەزیر ڕەئیت فەرموو.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی من هەندێك ڕوون کردنەوەم نووسیووە دەربارەی ئەم یاسایە، پێشەکی داوای لێبووردن دەکەم، جاری یەکەم من ئامادە نەبووم وەزیری دارایی و ئابووری ئامادە بوو جەنابی کاك سەرکیس، من ئامادە نەبووم لەو کۆبوونەوەیە وەکو وەزیری هەرێم بۆ کاروباری دارایی و ئابووری، ئێستا وەزارەتەکە خۆی ئامادە بوو، ئەو پرۆژەیەی کە بەڕێزتان ئامادەتان کردووە بۆ هەموار کردنی یاسای هەموار کراوی ژمارە (٢٦)ی ساڵی ٢٠٠٧ی باجی دەرامەت ژمارە (١١٣)ی ساڵی ١٩٨٢ی هەموار کراو، باشتر وا بوو ئاراستەی سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران بکرێت، هەتا ڕاو سەرنج و دەرکردنی وردەکاریەکانی لە لایەن ئەو وەزارەتی داراییەوە بکرایە، ئێستا بە پێویستی دەزانم ئەم خاڵانەی خوارەوە بخەمە ڕوو:

١-سەبارەت بە هەڵوەشاندنەوەی بڕگەکانی دوو و سێ و حەوت لە ماددەی دووەمی یاسای ژمارە (٢٦)ی ساڵی ٢٠٠٧، کار کردن بە بڕگە هەڵوەشاوەکان، واتا گەڕانەوە بۆ یاسای کۆنی باجی دەرامەت کە داوای دووبارە جێ بەجێ کردنی بڕگەی دوو لە بڕیاری ژمارە (٥٢٠)ی ساڵی ١٩٨٧، واتە بەخشینی هیبە لە باجی دەرامەت،

هەروەها جێ بەجێ کردنی بڕگەی (٢٠) لە ماددەی حەوتی یاسای باجی دەرامەت ژمارە (١١٣)ی ساڵی ١٩٨٢، کە ئەم بڕگەیە دە حاڵەتی یاسایەکە لە خۆوە دەگرێت بە بەخشین لە باج بۆ مامەڵەکانی خاوەنداریەتی خانووبەرە، هەروەها جێ بەجێ کردنی ماددەی چوار لە یاسای ژمارە (٥)ی ساڵی ١٩٩٩ کە هەمان بابەتی لێبووردنی رەهایە بۆ فرۆشتنی خانووبەرە، دیارە دووبارە جێ بەجێ کردنەوەی ئەو بڕگەو ماددانە بۆ مەبەستی بەخشینی لە باج پێویستی بە دیاری کردنی قازانج هەیە، ئەویش بە بەراورد کردن لەنێوان بەها (قیمة) و کولفەدا، پێش پێدانی ئەو بەخشینە، هەروەها پێدانی بەخشین لە باج واتا (اعفاء مطلق) پێویستی بەوەرگرتنی زانیاری تەواو هەیە سەبارەت بە موڵك، هەتا بزانرێت ئیعفاش شمولی دەکات، یاخود مەرجی ئیعفای نییە بەپێی یاسایەکە، ئەو بڕگەو ماددانەی کە خاڵی یەك و دووی سەرەوە ئاماژەمان پێداوە لە بەڕێوەبەرایەتیەکانی باجی دەرامەتی تایبەتمەند جێ بەجێ دەکرێت، واتا بەپێی ئەو پرۆژەیەی بەڕێزتان پێویستە هاووڵاتیان سەردانی بەڕێوەبەرایەتیەکانی باجی دەرامەت و تاپۆ بکەن، واتا ئەمەش ئەرکی هاووڵاتیان ئاسان ناکات، بۆ زانیاری هەر باجێك دیاری بکرێت لەسەر مامەڵەی گواستنەوەو خانوو و خاوەنداریەتی موڵکدا، دەبێت لە بەڕێوەبەرایەتیەکانی باجی دەرامەت تایبەتمەند وەربگیرێت، ئاگاداری بەڕێزتان دەکەم کە وەزارەتی دارایی عێراق نووسراوێکیان ئاراستە کردووین بە ژمارە (٤٠١) لە ٢٠٠٨/٦/٢٦، ئێمەش لەسەر ئەو نووسراوە نووسراومان ئاراستەی سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران کردووە بە ژمارە (٣١٦٤) لە ٢٠٠٨/٨/٢٦، کە داواکارییەك لە لایەن وەزارەتی دارایی کە داواکارییەکانی وەزارەتی دارایی عێراقمان بۆ روون کردەوە، بەڕێزیشیان بە نووسراویان ژمارە ( ) داوای جیاوازیەکانی باجی دەرامەت، باجی خانووبەرەی نێوان هەرێمی کوردستان و حکومەتی عێراقی فیدراڵیان کردووەو، ئێمەش ئێستا خەریکی گەلاڵە کردنی ئەو جیاوازیانەین، تا بزانین سیاسەتی دارایی عێراق و هەرێمی کوردستان چۆن دەبێت، بۆیە داواکارین لە بەڕێزتان ئەم پرۆژەیە دوا بخرێت، هەتا بزانین لەگەڵ حکومەتی مەرکەزی دەگەڕێینەوە کوێ، ئینجا بۆ مەعلوماتی جەنابیشت هەرچەندە لەو مەوزوعە دەردەچم، تەبیعی باجی دەرامەت هەر هەمووی لەگەڵ هەموو پارە رەسمەکان، لەگەڵ گومرگەکان هەموویان میزانیەی بە کۆتایی ئەم مانگە لە سولفەی میزانیەی ئێمەیان بڕی، یەعنی واتا ئیراداتیان لە ساڵی ٢٠٠٣ەوە هەتا ٢٠٠٧ ئەوەی لە میزانی موراجەعەدا ئێمە ناردوومانە بۆ بەغدا مەقاصەیان پێ کردو لە سولفەکان، لە ئیرادەکانمانیان بڕی لەو تەغیرەی کە بۆمان دەنێرن، بۆ مەعلوماتی جەنابت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك دلێر تۆ قسەت نییە.

بەڕێز د.دلێر اسماعیل حقی شاوێس:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی ئەم یاسایە ساڵێك کەمترە ئێمە هەموارمان کردووە، دیارە هەموو یاسایەکیش لە بواری جێ بەجێ کردندا تا خۆی دەسەلمێنێت و تا لایەنی خراپ و باشەکانی دەردەکەوێت کاتێکی دەوێت لە پراکتیکدا، ئەو

کاتە بۆچوونی ئێمە هێشتا نەهاتووە، چاکتر وایە ئێمە چاوەڕوان بکەین بزانین زیاتر لێ بکۆڵینەوە، تاکو بزانین لایەنە خراپ و لایەنە چاکەکانی چیە؟ جگە لەوە لەسەر ئەو روون کردنەوانەی کە جەنابی وەزیری هەرێم بۆ کاروباری دارایی و ئابووری روونی کردەوە چاکتر وایە دوا بخرێت، پێشی هەموو شتێك بەڕاستی ئەم پرۆژە یاسایە نەهاتووە بۆ لیژنەی دارایی و ئابووری، تاکو ئێمە بە وردی لێکۆڵینەوەی لەسەر بکەین و راو بۆچوونی خۆمان لەسەر بدەین، بۆیە منیش لەگەڵ بۆچوونەکەی جەنابی وەزیرم کە دوا بخرێت و وردتر لێکۆڵینەوەی لەسەر بکرێت، ئێمەش بتوانین رەئی خۆمان لەسەر بدەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

خۆی لەڕاستی ئێمە لەسەر داوای وەزیری دارایی و ئابووری بوو وەختی خۆی کە داوامان کرد گوتی تا کۆتاییساڵ ماوەمان بدەنێ، لە کۆتایی ساڵ ئەو هەموار کردنە بخرێتە ئەو وەختی، بۆیە ئێستا لیژنەی یاسایی پێشی چەند رۆژێك مابوو بۆ ئەمساڵە ئەوەی پێشکەش کرد، لەگەڵ ئەوەشدا تەبعەن ئەو رەئیەی وەزیری دارایی و ئابووری داوا دەکات دوابخرێت، لیژنەی دارایی و ئابووری پشتگیری لە داوایەکەی دەکاتن، ئێستا کاك عەونی و کاك شێروان قسە بکەن وەکو دوو رەئی جیاواز، دوایێ دوو کەسی تر قسە دەکاتن، فەرموو کاك عەونی.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دکتۆر دلێر جەنابی سەرۆکی لیژنەی دارایی و ئابووری دەڵێت پرۆژەکەمان بۆ نەهاتووە، ئێمە لە سەرەتای قسە کردنمان ئیشارەتم پێدا لە ٢٠٠٨/٦/١٧ دواخرا لەسەر داواکاری جەنابی وەزیری دارایی و ئابووری جەنابی سەرکیس ئاغا جان، کاك دکتۆر دلێر لەگەڵمان لەسەر مەنصە بوو ئاگای لە وەزعەکە هەیە، چۆن دەبێت بڵێت پرۆژەکە بۆمان نەهاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دیارە ئێمە کە هەڵستاین وەکو پەرلەمانی کوردستان بۆ پەسند کردنی یاسای ژمارە (٢٦)ی ساڵی ٢٠٠٧، دوو ئامانجی سەرەکیمان هەبوو، یەکەمیان/ ئەوە بوو ئیلغا کردنی ئەو قانون و ئەو بڕیارانەی لەکاتی هەردوو ئیدارە دەرچووە لە هەولێرو لە سلێمانی.

دووەمیان/ ئەوە بوو تەوحید کردنی ئەو یاسایانە بە یەك یاسا، ئەویش یاسای ژمارە (٢٦)ی ساڵی ٢٠٠٧ بوو کە لە رۆژی ٢٠٠٨/١/١ەوە پیادە دەکرێت تا ئەمڕۆ، بە قەناعەتی من ئەو یاسایە ئیجابیاتێکی زۆر باشی تێدایە، بۆ سووك کردنی باجی دەرامەت لەسەر هاووڵاتیان، چونکە ئەگەر تەماشای خاڵەکانی ئەم یاسایە

بکەین بە سەدان هەزار کەسمان ئیعفا کردووە، وەکو ساحێب تەکسیەکان، وەکو ساحێب پاصەکان، وەکو ساحێب پیکەبەکان، وەکو ساحێب دەراسەو تراکتۆرەکان، زۆر کەسمان ئیعفا کردووە لە زەرائیب، جگە لەوەش فەرمانبەرمان ئیعفا کردووە لە زەرائیب بەنیسبەت رەواتب تا حەددی حەوت سەد هەزار دینار لە هەمان کاتدا سماحاتمان بەرز کردۆتەوە سەبارەت بە خێزان، چ مەسەلەی ژن بێت، چ مەسەلەی پیاو بێت، چ مەسەلەی منداڵ بێت، چ مەسەلەی بێوەژن بێت، یاخود ئەو کەسانەی کە تەمەنیان زۆرە، لە هەمان کاتدا توانیمان رێژەی حیساب کردنی ئەرباح بەنیسبەت ئەو کۆمپانیایانەی کە لە هەرێمی کوردستان ئیش دەکەن لە ٤٠٪ەوە دابەزی بۆ ١٥٪، بە حەقیقەت ئەمانە هەمووی ئیجابیاتی ئەم یاسایە، بەڵام ئەم یاسایە لە کاتی جێ بەجێ کردندا ئەکیدەن مومکینە کەموکوڕی هەبێت، زۆر شتێکی تەبیعی و زۆر شتێکی ئیعتیادییە، بەڵام پێویستە ئەمە هەمەلایەنە موعالەجە بکرێت، حکومەت و پەرلەمان و لیژنەی قانونی، لیژنەی دارایی و ئابووری بە هەماهەنگی و هاوکاری هەمووومان هاوکار بین، بۆ ئەوەی ئەم یاسایە بە شێوەیەکی رێك و پێك ئەنجام بدرێت و پەسند بکرێت لە پەرلەمان، ئەوەی کە لەو پرۆژە دایە بەڕاستی لەو قەناعەتە دام کە خاڵی ئیجابی تێدایە، بەڵام خاڵی سەلبیشی تێدایە، خاڵە ئیجابیەکە ئەوەیە بەڕاستی خانووی سوکنە هاتۆتە گۆڕێ کە ئیعفایەکی موتلەق بکرێت، بەش بەحاڵی خۆم لەگەڵ ئەوەمە کە خانووی سوکنە، یاخود شوقەی سەکەنی ئیعفایەکی موتلەق بکرێت، خازعی هیچ نەوعە زەریبەیەك نەبێت، ئەمە لە لایەك، بەڵام بەڕاستی ئێمە لەو وڵاتە بەناو سیستەمی موئەسەساتی دەچین ناکرێت ئێمە مەجال بدەینە دائیرەیەك لە جیاتی دائیرەیەکی تر رسومات وەربگرێت، ناکرێت ئێمە مەجال بدەینە دائیرەی تاپۆ کە سەر بە وەزارەتی عەدلە رسومات وەربگرێت لەجیاتی دائیرەی زەریبە کە سەر بە وەزارەتی داراییە، ناکرێت ئێمە هەروەکو لەو پرۆژەیەدا هاتووە مەجال بدەینە ئەو کەسانەی کە تیجارەت بە ئەرازی دەکەن تەصاعودیەکەیان نەمێنێت بێنینەوە سەدا نیو، من لێرە زەریبەی لێ وەربگرم، بۆیە لەبەر ئەو وەزعەی ناو پرۆژەکەدا هاتووە، منیش تەئیدی جەنابی وەزیر دەکەم کە تەئید بکرێت بە پەلە دیراسەت بکرێت خاڵە ئیجابیەکان کە دەگەڕێتەوە سەر هاووڵاتیان بە سووك کردنی باج لەو حاڵەتانەدا پەسند بکرێت، ئەوەی تریش بەلاوە بنرێت، زۆر سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کوێستان خان فەرموو.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پێم سەیرە حەوت مانگ پێش ئێستا مەجالمان داوە بە حکومەت کە بیری لێ بکاتەوەو قسەی خۆی لێ بکات و دیراسەی بکات، دوای ئەو حەوت مانگە هێشتا دیراسەکەیان وەك پێویست نییە، جگە لەوەی هەروەکو کاك عەونی باسی کرد لیژنەی دارایی پێویست بوو لە مانگی پێنجدا کە ئەو پرۆژەیان دراوەتێ تا ئێستا دیراسەی خۆیان بکردایە، جگە لەوە من هەفتەی پێشوو خۆم پەیوەندیم کردووە بە وەزارەتی هەرێم، قسەم لەگەڵ کاك دڵشاد کردووە کە لەگەڵ جەنابی وەزیردا پێکەوە دانیشتوون لە جیاتی هەردووکیان وەڵامی ئێمەیان داوەتەوە، کە ئێمە ئەم هەموارە بکەین لە بەرژەوەندی هاووڵاتیانە، من نازانم ئێستا بۆ رەئیەکە گۆڕاوە، بۆیە داوا دەکەم کە بەردەوام بین، لەکاتی موناقەشە کردندا، ئەگەر شتێکی تازە هاتە پێشەوە جەنابی وەزیر رەئی خۆی لەسەر بدات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

یەکەم جار کە جەنابی سەرکیس لێرە ئامادە بوو ئەو بڕیارە درا کە تەئجیل بکرێت شەش مانگ، ئەو وەختە وەفدی عێراقی زیارەتی وەزارەتی دارایی حکومەتی عێراقیان نەکرد بوو، ئەو قەرارەی خۆیان کە بۆ ئێمە ئاگاداریان کرد بووینەوە، ئێمەش ئاگاداری حکومەتمان کردۆتەوە، کە دەبێت ئێمە ئەوە جێ بەجێ بکەین، تا ئێستا لەبەر ئەوە ئەم وەختە ئەوە نەبوو.

دووەم/ ئەوەی کە کوێستان خان دەفەرمووێت من دانیشت بووم، بەڕاستی فیعلەن تەلەفۆنی بۆ کاك دڵشاد کرد، کاك دڵشاد کە وەڵامی دایەوە خۆی جوابی دایەوە بە منی گوت، دوایی لێی پرسیم ئەو مەسەلەیە چیە، گوتی ئەوە مەوزوعە ئەوهایە، گوتم باشە فەرموو دیراسەتی بکەن، دیارە ئەوە کاك بێستون خۆی مەجودە، دیراسەت کراوە لە هەردوو وەزارەتی دارایی، یەعنی ئێستاکە بۆچوونەکەی ئێمە دەبێت تەئجیلی بکەین، یەعنی ئێمەش داوا دەکەین لە بەڕێزتان تەئجیلی بکەین، هەتا ئێستا ئێمە هیچ وەزعێکی خراپ نەهاتۆتە پێشەوە وەکو ئەوەی مولاحەزات تەسجیل بکەین لەسەر ئەو زەریبەی کە تاکو ئێستا بۆمان دێت، ئەگەر بێتو ئیحصائیاتی ئیعفائاتمان لە لایە ئەو تەبەقانەی کە ئیستیفادەیان کردووە لە ئیعفائات تەبەقەی فەقیرن لە ١٠٠٪، لە بیست هەزار معامەلە موجودە لەلامان، رەنگە پێنج هەزار موعامەلە مەشمول بێت بە دانی زەریبە، ئەوانی تر هەمووی ئیعفائات شمولیانی کردووە، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك کەمال فەرموو.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کەمال کەرکووکی):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بۆ ئەم مەشروعە لیژنەی پەیوەندیدار لەناو پەرلەمانی کوردستان لیژنەی دارایی و ئابوورییە، هەروەها لە حکومەتیش وەزارەتی داراییە، جەنابی وەزیر داوا دەکات و پێشنیار دەکات کە وەختی بدرێتێ بۆ ئەوەی جوانتر دیراسەت بکرێت، هەتاکو شتێك گەلاڵە بکرێت لە بەرژەوەندی گشتی و هەرێمدا بێتن، بۆیە من رەئیم دەخەمە پاڵ رەئی جەنابی وەزیرو لیژنەی دارایی، پەرلەمانی کوردستانیش کە مۆڵەتیان پێ بدرێت وردتر دیراسەت بکرێت و دوا بخرێت، بخرێتە دەنگدانەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك مەحمەد فەرەج فەرموو.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من دەزانم سەرەتای تەعدیلەکە کۆمەڵێك پارێزەر ئەو پرۆژەیان دروست کرد دایان بە پەرلەمان کە ئەو تەعدیلە بکرێت، ئەو تەعدیلە لە صەلاحیەتی موشتەرەکەیە، پەرلەمانی هەرێمی کوردستان دەتوانێت ئەو مەسەلەیە بکات، کورد پێویستی بە بەغدا نییە، کێشەکە لە چی دروست بووە؟ ئەم تەعدیلە نوێیە مەسەلەکەی درێژ کردۆتەوە، یان بڵێین قورسیەکی لەسەر جۆریەتی بەڕێوەبردنی معامەلە دروست کردووە، وەکو لە کوردیدا دەڵێین (گوێی چەپت کامەیە)، لێرەوە دەست نەبات بۆ ئێرە هەر یەکسەر ئەو پێشووەکە ئاسان بوو لە تاپۆ هەموو شتەکان دروست دەبوو، بەس ئێستا زۆر بووە، یەعنی هاووڵاتی زۆر ماندوو دەبێت، ئێمە ئەگەر بتوانین ئەوە بەشێوەیەکی نیزامی، یان بە هەر شێوەیەك چارەسەر بکەین، پێموایە تەعاونێك دەکەین لەنێوان ئەوەی کە ئێستا وەزارەتی دارایی دەیەوێت، ئەوەی کە ئێستا تەعدیلەکە کراوە، یەعنی ئەم خەڵکە کە ئێستا سکاڵای هەیە لە چۆنیەتی بەڕێوەبردنەکەیە زۆر بووە، ئەگەر جاری ئەوسا بە رۆژێك بکرایە، ئێستا بە دوو هەفتە ناکرێت، یەعنی خەڵك تەواو ماندوو دەبێت بە دەستی، دەتوانی بڵێی هەموو خەڵك ئەگەر کورتیەکە وا بێت، هەموو فەقیرێکیش دەتوانێت بە پارێزەر بیکات، بەس ئەوسا کابرا فەقیرە بەخۆی دەیکات، ئەمە چارەسەری مەلەسەکە پێموایە باشتر دەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك زرار فەرموو.

بەڕێز زرار طاهر امین:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی من هەر یەك پێشنیارم هەیە، ماوەکە دیاری بکرێت لە ٤/١ەوە بۆ ٤/١٥ لە خیلالی ئەو پازدە رۆژە هەموار بکرێت، چونکە ئەگەر ئەو ماوەیە دیاری نەکرێت، چونکە مانگی یەك و دوو پشوومان هەیە، لە

مانگی سێشدا لەوانەیە پازدە رۆژ بەسەر بچێ ئینجا دەست بەكار بینەوە بۆ دانیشتنی نوێ، یەعنی بە تەئكید ئەگەر لە ٤/١ بۆ ٤/١٥ دەست پێ بكات زۆر باشە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

خۆی مەقصەد ئەوەیە ئەو ماوەیە دوابخرێت، لە ئێستاوە چۆن قەرار بدەین هەموار بكرێت، ئێوە قەرار دەدەن پاش موناقەشە قەرار دەدرێت، بە هەر حاڵ ئێستا دوو رەئی هەیە، رەئیەك ئەوەیە كە جەنابی وەزیرو لیژنەی دارایی و ئابووری دەڵێن دوابخرێت، هۆیەكانیشی دیار خست لەلایەن چەند ئەندامێكیش پشتگیری لێ كرا، رەئیەكەی تریش دەڵێت بەردەوام بین، وابزانم رەئی سێیەم نییە، ئەگەر رەئی سێیەم هەیە، كێ رەئی سێیەمی هەیە بڵێت؟ باشە فەرموو كاك رەشاد.

بەڕێز رشاد احمد ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

رەئی من ئەوەیە بۆ سەبەبێك دوو جار تەئجیل كردنی مەشروعێك كە پەیوەندی بە خەڵكە، وابزانم لەجێی خۆی نییە.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئەوە رەئی سێیەم نییە، یەعنی تۆ موئەیدی ئەوەی كە تەئجیل نەكرێت، كاك ئارام رەئیێ سێیەم، رەئی مەدەن نابێت، چونكە دوو رەئیەكە درا، وازیح بوو.

بەڕێز ئارام رسول مامند:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئەگەر تەماشای راپۆرتی لیژنەی یاسایی بكەین لەم هەموار كردنەی كە ئێستا پێشنیار كراوە، بەڕاستی ئەوان داوای ئەوە دەكەن ئێمە بگەڕێینەوە بۆ یاسایەك كە لە ساڵی ١٩٨٢ دەرچووە، من بەش بەحاڵی خۆم ئەمە بە بەرەو پێشچوون نازانم، ئێمە دوای گۆڕانكارییەك تا شەش، حەوت مانگێك كردوومانە جارێكی تر بڕیار بدەین و بگەڕێینەوە بۆ یاسایەك لە ساڵی ١٩٨٢ دەرچووە.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئەوەش رەئی سێیەم نییە، رەئی سێیەم نییە، بەڵام هەر گوتم، رەئی سێیەم من پێتان بڵێم چییە، رەئی سێیەم تەمەنام دەكرد یەكێكتان بڵێن، بەس نەتانگوت، فەرموو كاك خەلیل.

بەڕێز خلیل ابراهیم محمد:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

رەئی سێیەم ئەمەیە بڵێن خۆی ئەم پرۆژەیە هەندێك لە ئەندامان دروستی كردووە، فورسەمان دا جارێكی بۆ حكومەت كە ئەمە دیراسەت بكرێت، ئێستاش جەنابیان هەر دەڵێن پێویستمان بە زیاتر وەقتە، هەرچەندە وابزانم لەگەڵ ئەسڵی فیكرەكە نین، بەڵام هەر بەناوی تەئجیل دەنێن، رەئی سێیەم ئەوەیە

ئێمە دەڵێین ئەم پرۆژە لەغوە، هەر لەغو بێت تـەواو، پاش ئەوەنـدە مـانگی تـر حکومـەت پرۆژەیـەکی تـر بنێرێت بزانن ئەگەر نەواقص هەبێت ئەوە رەئی سێیەمە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

تۆزێك، جانبێك بەڵام خۆی نەك رەئی بڵێم ئەوە جەنابت شتێکت گوت نزیك بـۆوە لـە هینەکە، لەڕاسـتیدا کاك شێخ ئامـاژەی بە شتێك کرد، باج فیدراڵیە پارەکە لـەوێ لێیـان دەبڕدرێت، لەبـەر ئـەوە رەچاو کردنـی ئەو مەوزوعـە لەگـەڵ حکومـەتی فیدراڵـدا یـەکلا بکرێتـەوە چەندە؟ چۆن نییـە، داهاتەکـەش بـۆ ئەوێیـە، مەسەلەیەکی وا ئاسان نییە ئەوەی بکەین، بۆیە بە حەقیقەت مـن رەئـی تـۆ ناتـەوێت لێـرە شـتێك هـەموار بکـەیت، تـۆ حکومـەت کۆمـەڵێك ئیلتیزامـاتی هەیـە، کۆمـەڵێك ئەسـبابی نیـشانداوە، کـە نـاکرێتن خـۆی مەسـئوولیەتەکە دەخاتـە سـەر شـانی خـۆی دوابخرێـت، ئـەو دەزانـێ، ئەگـەر مـوافیقیش بـێتن دیـسان ئـەو مەسئوولیەتەکە هەڵدەگرێت، بە هەر حاڵ بڕیار بڕیاری خۆتانە، ئەو پێشنیارەی کە هاتە پێـشەوە لەلایـەن وەزیرەوە، لەلایەن لیژنەی دارایی و ئابوورییەوە کە دوا بخرێت بۆ ماوەیەك لە مانگی چواردا بەڕێگای کـاك سەعد وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان بەدواچوونی بۆ دەکەین، فەرموو.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

مـن رەئـیم وایـە نـە دوابخرێـت، نـە گفتوگـۆی لەسـەر بکرێـت، ئـەوها لێبگـەڕێت، ئـەوە رەئـی سـێیەمە، پێشنیاریش دەکەم لەمەودوا هەردوو بـەڕێز وەزیـری دارایـی، هـەر دوو بـەڕێزیان پێکـەوە ئامـادە بـن، هـەر جارێ یەکێکیان دێت داوای دواخستن دەکات بۆ ماوەیەك بۆ خۆی، هەردووکیان پێکەوە نەبێت ئامادە نەبن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوەلەن یەك وەزیرە ئێستا، کاك شێخ بایز وەزیری دارایی و ئابوورییە، یەعنی هەم هەرێمە، هـەم وەزیـری دارایی کاك سەرکیس نەخۆشە، ئینشائەڵلا چاك دەبێتەوە، بەڵام ئەو وەزیرە ئێستا، ئەوە یەك.

دووەمیش/ رەئی تۆ هەروا بەجێ بهێڵین، شتی وا نییە، ئەوە رەئی نییە، بەهەر حـاڵ داوای وەزیـری دارایـی و ئابووری کاك شێخ بایز کە پشتگیری کراوە لەلایەن لیژنەی دارایی و ئابووریـیـەوە بـۆ دواخـستنی گفتوگۆ کـردن و بڕیـاردان لەسـەر ئـەو پرۆژەیـە، دەیخەمـە دەنگدانـەوە، کـێ لەگـەڵ دواخـستنیەتی دەسـتی بـەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کـێ لەگەڵدا نییـە دەسـتی بـەرز بکاتـەوە؟ زۆر سـوپاس، (٤٠) دەنـگ بـە (٣٧) دەنـگ، کەواتـە دوا دەخرێـت، رەئیـەك هەیـە دەڵێـت پـشوومان کـەم بکەینـەوە دوو مانگەکـە، یـان پـرۆژەی یاسـای ئەنجومەنی پارێزگاکان تەواو بکەین، ئەوە یەك.

دووش/ خۆتان ئامادە بکەن کە هەر وەختێکی پرۆژەکەی دەستوور تەواو بێت بە دانشتنێکی نائاسایی.

سێ/ هەر وەختێکی پرۆژەی بودجە هاتەوە، بودجە هات بـۆ ئێمـە ئـەوەش دەبێـت بـێن لـە کـوێ بـن، نـەك عوتلەکەتان هین بکەن، کەواتە هەفتەی داهاتوو پرۆژەی یاسای ئەنجومـەنی پارێزگاکـان رۆژی سـێ شـەممە،

هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

71

ساڵی/ 2011 – بەرگی حەفتاو یەك

چاپی یەکەم/ ساڵی 2012

پێریست

پــــرۆتۆكۆلی دانیشــتنی ژماره (1)ی نائاسایی خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2011/8/8 ل

5

پــــرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (2)ی نائاسایی خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2011/8/9 ل

71

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (3)ی نائاسایی خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2011/8/17 ل

85

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (4) ی نائاسایی خولی سێیەمی هەڵبژاردن – پێنج شەممە 2011/8/18 ل

173

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (5)ی نائاسایی خولی سێیەمی هەڵبژاردن – پێنج شەممە 2011/8/25 ل

183

پــرۆتۆكــۆلی دانیشــتنی دەسپێك خولی سێیــەمی هەڵــبژاردن – دوو شەممە 2011/9/12 ل 265

پــــرۆتۆكــۆلی دانیشتــنی ژمــاره (1)ی خولی سێیەمی هەڵــبژاردن – دوو شەممە 2011/9/19 ل

273

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (1)

دووشەممە ڕێکەوتی 2011/9/19

کاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی دووشەممە ڕێکەوتی 2011/9/19 پەرلەمانی کوردستان - عێراق بە سەرۆکایەتی بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل جێگری سەرۆك و, بەڕێز فرست أحمد عبداللە سکرتێری پەرلەمان, دانیشتنی ژمارە (1)ی خولی سێیەم, ساڵی (2011) ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی مادده (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموارکراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستان - عێراق, دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاری درا دانیشتنی ژمارەی (1)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە کات (11)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی دووشەممە ڕێکەوتی 2011/9/19 دا بەم شێوەیە بێت:

1- خوێندنەوەی یەکەمی پرۆژە یاسای جێ بەجێ کردنی یاسای ئوسولی دادگاییە سزاییەکان بۆ هێزەکانی ناوخۆ (قانون اصول المحاكمات الجزائية لقوى الامن الداخلي) ژمارە (17)ی ساڵی 2008ی عێراقی فیدراڵ لە هەرێمی کوردستان.

2- خوێندنەوەی یەکەمی پرۆژە یاسای جێ بەجێ کردنی یاسای سزایی هێزەکانی ناوخۆ (قانون عقوبات قوى الامن الداخلي) ژمارە (14)ی ساڵی 2008ی عێراقی فیدراڵ لە هەرێمی کوردستان.

3- خوێندنەوەی یەکەمی پرۆژە یاسای جێ بەجێ کردنی یاسای ئوسولی دادگایی سزاییەکانی سەربازی (قانون عقوبات العسكرى العراقى) ژمارە (19)ی ساڵی 2007ی عێراقی فیدراڵ کە لە لایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پێشکەش کراوە.

4- خستنەڕوو و گفتوگۆکردن لەسەر پرۆژە بڕیاری (دروست کردنی یەکەی نیشتەجێ بوون بۆ فەرمانبەرو خەڵکی کەم دەرامەت لە هەرێمی کوردستان).

5- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردن لەسەر پرۆژە یاسای هەموار کردنی یاسای ژمارە (26)ی ساڵی 2007 یاسای باجی دەرامەت لە هەرێمی کوردستان لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پێشکەش کراوە.

من جارێکی تـر دەیڵێمـەوە، هەشـتا ملیـار دینـار ئێستا لـە دەرەوەی بودجـە حکومـەت ئیلـزام دەکـەی، 49 ملیارەکـەشمان لـە کـیس دەچـێت، 49 ملیارەکـەش خـەڵك نـاتوانێ سـوودی لێ وەربگـرێ، ئایـا ئێمـە لەگـەڵ ئـەوەداین خـەڵك وا هەڵخەڵـەتێنین بڵـێین خـەیاڵێك هەیـە و نـاوی هەشـتا ملیـارە و بـەڵام نیـە، یـا ئێمـە بەدواداچوون بکەین بۆ 49 ملیارەکە کە ئێستا زۆر بە ڕاشکاوانە شلێر خان باسی کردووەو بەدواداچوونیان بۆ کردووە، بەڕێوبەری گشتی دارایی وتوویەتی ئێمە نازانین پارەکە لە کام لایە، مەعەل عیلم ئـەو بـەڕێزە زۆر باش دەزانێ پارەی سندووقی نیشتـەجێ بـوون لەسـەر وەبەرهێنانـە، خۆیـان زۆر بـاش دەزانـن دروسـت کردنی ئەشکالیەت بۆ ئەو 49 ملیارە ئەوەیە کێشەکە، نەك ئێمەبێین ئێستا پرۆژە بڕیار، دوای ئەوە بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، تکایە بۆ ئەوەی، چونکە من گوێم لە هەندێ تەعلیقات بوو ئەمە هـیچ حسـاباتێکی تیـا نیە ئەم موناقەشاتانە هیچ حساباتێکی تیا نیە، ئەم موناقەشەیە تەنها بۆ ئەوەیە ئێمە خۆمان بخەینـە نـاو هەڵەی یاساییەوە بە بوونی یاسایەك پرۆژە بڕیارێك دەربکەین کە قـوەتی یاسـاکەی نیـە، حکومـەت تـاوەکو ئێستا یاساکەی جێ بەجێ نەکردووە، بڕیارەکە زەمانی چیە کە جـێ بـەجێ دەکرێـت؟ ئەمـە خـاڵی یەکـەم، خـاڵی دووەممـان ئەوەیـە بەڕاسـتی مـن و کۆمـەڵێك هەسـتاین باسـی خـەیاری سـێیەممان کـرد، بـەڕێز کـاك شێروان ئیشارەتی پێیـدا کـە نـاتوانرێ تـۆ بـە دەنگدان بڵێـی هـەمواری دەکەمـەوە، بـەڵام خـۆ دەکرێـت بـە دەنگـدان دوای بخـەین بـۆ ئـەوەی کـە لێـرە هـاتووە و کـەموکورتی لـە یاسـاکە هەیـە، جـارێکی تـر دەیڵێمەوە، کەس تەفسیری ئەوە نەکات کە ئێمە دژی ئەوەین کە یەکەی نیشتەجێ بوون دەکرێت بۆ کەسـی فەقیر و هەژار و کەم دەرامەت، دوای ئەوە بیرمان نەچێتەوە یاساکە هەر زۆر کەس هەبووە لێرە دا لە کاتی بودجەدا داوای جێ بەجێ کردنی کردووە، بۆ ئێستا ئەو یاسایە بە کەموکورتیەکانیەوە ئەوسا ڕازی بـووین جێ بەجێ بکرێت، ئێستا دەمانـەوێ پـرۆژە بڕیـارێکی بکـەین بەسـەردا، بـەڕێزان مەسڵەحەتی عامـە ئـەوە دەخوازێ ئێمە ئـەو پـرۆژە یاسـایە هـەموار بکەینـەوە و ئەگـەر ئـەو بڕیـارەش گفتوگـۆی لەسـەر کـرا دەبـێ هەشتا ملیارەکە بکەوێتەساڵی ئاییندەوە، چونکە پارە نیە، بەڵام 49ـەکە هەر لێی خۆش نابین، ئێمە دەبێ ئەمڕۆ ئەوە یەکلابکەینەوە بۆچی ئەو 49 بەڕاستی سەرف ناکرێت؟ بۆ ئەو ئەشـکالیەتە دروسـت بکرێـت؟ دەبێ لایەك لە لاکانی دەری بخات کە کەموکورتیەکە لە کوێ دایە و زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕاستی زۆر موناقەشە کرا، دەنگدان کرا، گفتوگۆی لەسـەر دەکرێـت، بـەڵام ڕەئیـەك هەیـە ئـەو گفتوگۆیـە ئێستا بێت یان دوابخرێت؟ لەبەرئـەوە هـەردووکی دەخەینـە دەنگدانـەوە، قـانون وا ڕێگـا دەدات هـەردووکی بخەینـە دەنگدانـەوە، ئێمـە قـەرارمان داوە گفتوگـۆ بکرێـت، بـەڵام گفتوگۆیەکـە ژمارەیـەك دەڵـێن ئێسـتاو، ژمارەیەك دەڵێن نەخێر با دوابخرێت، لەبەرئەوە هەردووکی دەخەینە دەنگدانەوە، ئێسـتا ئـەوەی کـە دەڵـێ ئێسـتا گفتوگـۆی لەسـەر بکرێـت، تکایـە دەسـتی بەرزبکاتـەوە؟ باشـە، کـێ دەڵـێ موناقەشـەکە دوابخرێـت؟ گفتوگۆکە لەم بارەیەوە دوابخرێت، تکایە دەست بەرزبکاتەوە؟ ئێستا گفتوگۆکە تـەئجیل کـرا، مـن وەعـدتان

پێ دەدەم هەوڵ بدەین بە زووترین کات من خۆم تەرەف دەبم لەگەڵتان بۆ ئەوەی بەزووترین کات ئەو گفتوگۆیانە ئەنجام بدەین، فەرموون ئێستا بۆ فەقەرەی 5 لە بەرنامەی کار، کاکە شێخ فەرموو.

بەڕێزشێخ بایز تاڵەبانی (وەزیری دارایی و ئابووری):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەشکالێك هەیە ئێستا لەو مەوزوعەدا، ئێستا ئەوەی کە من تێی گەیشتووم فعلەن ئەمە خۆی ئەشکالە، پارەیەك تەخسیس کراوە کە 49 ملیار دینارە، ئەم پارەیە لە موازەنە 10٪ ی تەشغیلی هەڵگیراوە و دانراوە، بەڵام لە نەسی قانونەکەشدا نەهاتووە، ناڵێ بخرێتە سەر وەزارەتی تەختیت، چونکە ئەم پارەیە ئەگەر بۆ مەشاریع بێ دەبێ وەبەرهێنان سەرفی بکات، بەڵام لە هەردوو حاڵەتەکەدا من تەئکید دەکەمەوە کە پارەکە دەبێ سەرف بکرێت، بەڵام دەبێ تەوزیحێك بدرێت بە ئێمە ئێستاکە ئایا هەر لەسەر تەشغیلیەکە سەرف بکرێت یان لەسەر وەبەرهێنان سەرف بکرێت؟ ئەوە نەهاتووە.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە بڕۆنە سەر بڕگەی 5، کاك نەریمان ئەگەر لەسەر فەقەرەی پێشووە نیە، ئەگەر شتێکی تازەیە قەیناکات، دەی ئەگەر تازەیە فەرموو.

بەڕێز نەریمان عبداللە قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەبەردەم پێشێلکاریەکی زۆر فەزیح و ئاشکرای پەیڕەوی ناوخۆین، لە یەکێك لەوانە.......

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عەونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی 5 لە بەرنامەی کاری ئەمڕۆ (خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای هەموار کردنی یەکەمی یاسای ژمارە 26 ی ساڵی 2007 یاسای باجی دەرامەت لە هەرێمی کوردستان لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پێشکەش کراوە).

ئێمە وەکو لیژنەی یاسایی ڕاپۆرتێکمان ئامادە کردووە، ئێستا بەهەر دوو زمانی عەرەبی و کوردی دەیخوێنینەوە.

الى/ رئاسة برلمان كوردستان - العراق

م/ تقرير حول مشروع قانون التعديل الاول لقانون تعديل تطبيق قانون ضريبة الدخل رقم (26) لسنة 2007

اجتمعت لجنة الشؤون القانونية يوم 24/گەلاوێژ/2711 كوردي المصادف ليوم 2011/9/15 الميلادية لدراسة مشروع قانون (التعديل الاول لقانون تعديل تطبيق قانون ضريبة الدخل

رقم 26 لسنة 2007)، هناك مشروعان بصدد تعديل قانون ضريبة الدخل، الاول مقدم من قبل مجلس الوزراء بالكتاب المرقم (765) في 2011/4/3 والثاني مقدم من قبل العدد القانوني لاعضاء البرلمان والمحال الى لجنتنا بعد القراءة الأولى له في البرلمان بجلسته الاعتيادية المرقمة (12) في 2010/5/3. وبعد المناقشة والمداولة توصلت اللجنة الى توحيد المشروعين وتقدم ملاحظاتها بالشكل الآتي:

اولا: تقترح اللجنة تغيير تسلسل الفقرات كتابة الى رقما و جعلها على شكل مواد به.

ثانيا: بالنسبة للفقرة (اولا) من المشروع تؤيد اصل الفقرة و تقترح اعادة صياغتها بالشكل الآتي نظرا لتكرار عبارة (بغض النظر) اكثر من مرة:

المادة الاولى:

تلغى الفقرة (ثانيا) من المادة الثانية من القانون رقم (26) لسنة 2007 و تعدل الفقرة الثانية من القرار رقم (520) لسنة 1987 بالشكل الآتي:

(تعفى من ضريبة الدخل معاملات الهبة بين الابوين و الابناء و بين الزوجين في العقار مهما تكررت و بغض النظر عن جنس العقار و استخدامه و كون الواهب و الموهوب له مقيما او غير مقيم).

ثالثا: تؤيد اصل الفقرة الواردة و تصبح بتسلسل المادة الثانية و بالشكل الآتي:

المادة الثانية:

تلغى الفقرة (ثالثا) من المادة (2)من قانون رقم (26) لسنة 2007، و اعادة العمل بالفقرة (20) من المادة (7) من قانون رقم (113) لسنة 1982 وتعدل الفقرة (20) بالشكل الآتي:

أ- الدار او الشقة المعدة للسكن عند نقل ملكيتها بالبيع او بأي طريقة من طرق نقل الملكية مهما بلغ بدل البيع.

ب- قطعة ارض واحدة معدة للسكن على ان لا تزيد مساحة الارض المعدة للسكن المذكورة على (800) مترا مربعاً، فان زادت مساحتها عن هذا الحد خضعت الزيادة للضريبة.

ج- لا يستفيد المكلف من الاعفاء الوارد في البندين (أ،ب) من هذه الفقرة الا مرة واحدة خلال خمس سنوات من تاريخ التمتع بالاعفاء.

د- تلغي(د،ه،و،ز،ح،ط،ى) من الفقرة (20) من المادة السابعة من القانون.

رابعا: الغاء الفقرة (ثالثا) نظرا لعدم الحاجة الى التأكيد على تطبيق فقرة من القانون النافذ وهو قانون رقم (26) لسنة 2007.

خامسا: (الفقرة رابعا) تصبح بتسلسل (المادة الثالثة) ونقترح اعادة صياغتها بالشكل الآتي:

المادة الثالثة:

تعدل الفقرة (ثامنا) من المادة (2) من قانون رقم (26) لسنة 2007 و يحل محلها ما يأتي:

(تفرض ضريبة مقطوعة بنسبة تصاعدية من قيمة العقار او حق التصرف فيه المقدر وفق احكام قانون تقدير قيمة العقار ومنافعه رقم (85) لسنة 1987 او البدل ايهما اكثر على مالك العقار او صاحب حق التصرف فيه عند نقل الملكية او حق التصرف بأية وسيلة من وسائل نقل الملكية او كسب حق التصرف او نقله كالبيع والمقايضة والمصالحة والتنازل وازالة الشيوع وتصفية الوقف او المساطحة ويعامل المستأجر معاملة المالك عند ايجار العقار الذي دخل في تصرفه بعقد المساطحة ويحتسب وفقا لما يأتي:

1- تنزل نسبة (50٪) من قيمة العقار المقدر او البدل ايهما اكثر قبل احتساب الضريبة.

2- يخضع للضريبة المبلغ المتبقى تحتسب كما يلي:

- 1٪ لغاية 100,000,000 مائة مليون دينار عراقي.

- 2٪ لما زاد عن 100,000,000 مائة مليون دينار عراقي و لغاية 200,000,000 مائتي مليون دينار عراقي.

- 3٪ ما زاد عن 200,000,000 مائتي مليون دينار عراقي و لغاية 300,000,000 ثلاثمائة مليون دينار عراقي.

- 5٪ مازاد عن300,000,000 ثلاثمائة مليون دينار عراقي.

* تقترح اللجنة اضافة مادة بتسلسل (المادة الرابعة) وبالشكل الآتي:

(تبقى القوانين و القرارات الضريبية المعمول بها في اقليم كوردستان نافذة المفعول وبما لا يتعارض مع احكام هذا القانون).

الاسباب الموجبة

تقترح اللجنة الاسباب الموجبة التالية للمشروع:

لتخفيف العبء الضريبي على كاهل المواطنين واعادة النظر في الاعفاءات الضريبية، فقد شرع هذا المشروع.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموون بە كوردیەكەی بیخوێننەوە، كاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بۆ/ سەرۆكایەتیی پەرلەمانی كوردستان- عێراق

ب/ ڕاپۆرتێك دەربارەی پرۆژە یاسای یەكەمین هەمواری یاسای هەموار كردنی پیادە كردنی یاسای باجی دەرامەت ژمارە (26)ی ساڵی 2007

لیژنەی کاروباری یاسا رۆژی 24/ گەلاوێژ/ 2711ی کوردی بەرامبەر بە رۆژی 2011/9/15ی زایینی کۆبووەوە، بۆ تاوتوێ کردنی پرۆژە یاسای (یەکەمین هەمواری یاسای هەموار کردنی پیادە کردنی یاسای باجی دەرامەت ژمارە 26ی ساڵی 2007). سەبارەت بە هەموار کردنی یاسای باجی دەرامەت دوو پرۆژە هەن. یەکەمیان لە لایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە بە نووسراوی ژمارە (765) لە 2011/4/3دا پێشکەش کراوە، دووەمیشیان لە لایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمانەوە پێشکەش کراوە، کە لە پاش یەکەمین خوێندنەوەی لە پەرلەماندا لە دانیشتنی ئاسایی ژمارە (12)ی رۆژی 2010/5/3 ڕەوانەی لای لیژنەکەمان کراوە. لە پاش گفتوگۆ و راگۆڕینەوە، لیژنە گەیشتەی ئەوەی هەردوو پرۆژەکە بکاتە یەك و تێبینییەکانیشی بەم شێوەیەی دادێ پێشکەش دەکات:

یەکەم: پێشنیار دەکات ڕیزبەندی بڕگەکان لە (نووسین)ـەوە بکرێنە (ژمارە) و لە شێوەی مادده لە نێوانیادا دابندرێت.

دووەم: سەبارەت بە بڕگەی (یەکەم) لە پرۆژەکەدا پشتگیری لە بنەچەی بڕگەکە دەکەین و پێشنیاریش دەکەین بەم شێوەیەی دادێ دابڕێژرێتەوە، لەبەر ئەوەی دەستەواژەی (بەدەر: بە چاوپۆشین) پتر لە جارێك دووبارە بووەتەوە.

ماددەی یەکەم:

بڕگەی (دووەم) لە ماددەی دووەم لە یاسای ژمارە (26)ی ساڵی 2007دا رەت دەکرێتەوە و بڕگەی دووەمیش لە بڕیاری ژمارە (520)ی ساڵی 1987 بەم شێوەیەی دادێ هەموار دەکرێت:

(باجی دەرامەت لە سەر مامەڵەی دیاریی نێوان دایك و باب و رۆڵەکانیان و نێوان هاوسەران (ژن و مێرد)دا لە خانووبەرەدا نامێنێت، هەرچەندی دووبارەش ببێتەوە و بە چاوپۆشین لە ڕەگەزی خانووبەرە و بەکارهێنانی و بەخشەر و پێ بەخشراو، یان نیشتەجێ بێت یان نانیشتەجێ).

سێیەم: پشتگیری لە بنەچەی بڕگەکە دەکەین وەك کە هەیە و لە ریزبەندا دەبێتە ماددەی دووەم و بەم شێوەیەی دادێ:

ماددەی دووەم:

بڕگەی (سێیەم) لە ماددەی (2) لە یاسای ژمارە (26)ی ساڵی 2007دا رەت دەکرێتەوە و دووبارە کار بە بڕگەی (20) لە ماددەی (7) لە یاسای ژمارە (113)ی ساڵی 1982 دەکرێت و بڕگەی (20)یش بەم شێوەیەی دادێ هەموار دەکرێت:

أ- خانوو یان شوقەی ئامادە کراو بۆ نیشتەجێ بوون لە کاتی گواستنەوەی موڵکایەتییەکەی بە فرۆشتن یان بە هەر رێکارێك لە رێکارەکانی گواستنەوەی موڵکایەتی، هەقی فرۆشتنەکەشی هەرچەند بێت.

ب- پارچە زەوی ئامادەکراو بۆ نیشتەجێ بوون بە مەرجێك ڕووبەری ئەو زەوییە ناوبراوەی بۆ نیشتەجێ بوون ئامادە کراوە لە (800) مەتر دووجا زیاتر نەبێت، ئەگەر ڕووبەرەکەی لەوە زیاتر بوو، ئەوا زیادەکە باجی دەکەوێتە سەر.

ج-راسپێردراو (موکەللەف) لەو بەخشینەی لە هەردوو بەندی (أ،ب)ی ئەم بڕگەیەدا هاتووە سوومەند نابێت تەنیا بۆ یەك جار نەبێت لە ماوەی پێنج ساڵدا لە بەرواری سوود وەرگرتن لە بەخشینەکەوە.

د-(ع،ه،و،ز،ح،ط،ی)ی

لە بڕگەی (20) لە ماددەی حەوتەمی ئەم یاسایە رەت دەکرێنەوە.

چوارەم: رەت کردنەوەی بڕگەی (سێیەم)، لەبەر ئەوەی پێویست ناکات پیادە کردنی بڕگەیەك لە یاسایەکی کار پێ کراو کە یاسای ژمارە (26)ی ساڵی 2007ـە دووپات بکرێتەوە.

پێنجەم: (بڕگەی چوارەم) بە ریزبەند دەبێتە (ماددەی سێیەم) و، پێشنیاریش دەکەین بەم شێوەیەی دادێ دابڕێژرێتەوە:

ماددەی سێیەم:

بڕگەی (هەشتەم) لە ماددەی (2) لە یاسای ژمارە (26)ی ساڵی 2007 هەموار دەکرێت و ئەمە دادێ جێی دەگرێتەوە:

(باجێکی بڕاوەی خانووبەرە بە رێژەیەکی روو لە سەر لە بەهای خانوو، یان مافی هەڵسوکەوت کردن پێی، کە بەپێی حوکمەکانی یاسای خەملاندنی بەهای خانوو و، سوودەکانی ژمارە (85)ی ساڵی 1987، یان کرێیەکە کە کامیان پتر بێت بە لای خاوەن خانووەکە، یان خاوەن مافی هەڵسوکەوت کردن پێیەوە لە کاتی گواستنەوەی موڵکایەتی، یان مافی هەڵسوکەوت کردن بە هەر هۆکارێك لە هۆکارەکانی گواستنەوەی موڵکایەتی، یان بەدەست هێنانی مافی هەڵسوکەوت کردن، یان گواستنەوەی وەك فرۆشتن و ئاڵوگۆڕ و ئاشتەوایی و دەست لێ هەڵگرتن و لادانی شیوع و پاکتاو کردنی وەقف، یان موساتەحەو کرێچییش مامەڵەی خاوەن موڵکی لەگەڵدا دەکرێت لە کاتی بە کرێدانی ئەو خانووەی چووەتە بەر هەڵسوکەوتی ئەوەوە بە گرێبەستێکی موساتەحەو، بەم جۆرەی دادێش هەژمار دەکرێت:

1- رێژەی (50٪)ی بەهای خەملێندراوی خانوو، یان کرێیەکەی دادەشکێندرێت، کە کامیان زیاترە بەر لە هەژمار کردنی باجەکە.

2- ئەو بڕەی دەمێنێت باجی دێتە سەرو بەم شێوەیەی دادێ هەژمار دەکرێت:

1- 1٪ تا 100,000,000 سەد ملیۆن دیناری عێراقی.

2- 2٪ بۆ ئەوەی لە 100,000,000 سەد ملیۆن دیناری عێراقی تێپەڕ دەکات تا 200,000,000 دوو سەد ملیۆن دیناری عێراقی.

3- 3٪ بۆ ئەوەی لە 200,000,000 دوو سەد ملیۆن دیناری عێراقی تێپەڕ دەکات تا 300,000,000 سێ سەد ملیۆن دیناری عێراقی.

4- 5٪ بۆ ئەوەی لە 300,000,000 سێ سەد ملیۆن دیناری عێراقی تێپەڕ دەکات.

* لێژنە پێشنیازدەکات ماددەیەك بە زنجیرەی (ماددەی چوارەم) بخرێتە سەرو بەم شێوەیەی خوارەوە بۆ:

(یاساکان و بڕیارەکانی لە بارەی باجەوە کە کاریان پێ دەکرێ لە هەرێمی کوردستان وەکو خۆیان دەمێننەوەو جێبەجێ دەکرێن، بە مەرجێك لەگەل حوکمەکانی ئەم یاسایە ناکۆك نەبن).

هۆیە پێویستیەکان

لیژنە هۆیە پێویستیەکانی خوارەوە بۆ پڕۆژەکە پێشنیاز دەکات:

بۆ سووك کردنی بار گرانی باج لەسەر شانی هاوولاّتیان و چاوخشاندنەوە بە لێبووردنەکانی باج، ئەم پڕۆژەیە دەرچووێنرا. سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی دارایی راپۆرتتان تکایە.

بەڕێز د.ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێش خوێندنەوەی راپۆرتەکەمان، داوا لە بەڕێزتان دەکەین رەزامەندی بفەرموون بە هاتنی جێگری سەرۆکی لیژنەی دارایی و ئابووری کاك خورشید بۆ هاریکاریمان، لەگەڵ رێزدا.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەندامە بەڕێزەکان.

لە هۆیە پێویستیەکانی ئەم پرۆژە یاسایە هەڵەیەکی چاپەمەنی تیا بوو لە کۆتایی هۆیە پێویستیەکاندا، کە دەڵێت ئەم پرۆژەیە، بۆیە من ئەو دێرە لەسەرەوە دەخوێنمەوە بەشێوە راستیەکەی:

لیژنە هۆیە پێویستیەکانی خوارەوە بۆ پرۆژەکە پێشنیاز دەکات:

بۆ سووك کردنی بار گرانی باج لەسەر شانی هاوولاّتیان و چاوخشاندنەوە بە لێبووردنەکانی باج ئەم یاسایە دەرچووێندرا، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی دارایی.

بەڕێز د.ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دوو پـرۆژە یاسا هـاتووە بـۆ لیژنـەی دارایـی و ئـابووری، یـەكێكیان/ لەلایـەن ژمـارەی یاسـایی ئەنـدامانی پەرلەمانەوە هاتووە، بەنووسراوی سەرۆكایەتی ژمارە (ك498) لە (2011/5/5).

ئەویتریان/ پرۆژە یاسای هەموار كردنی یاسای دەرامەت، بە نووسـراوی ژمـارە (ك499) لـە (2011/5/5) كـە لەلایـەن حكومەتـەوە هـاتووە، لیژنـەی دارایـی راپـۆرتی خـۆی لەسـەر ئامـادە كـردووە، ئـەو راپۆرتـەی ئاراسـتەی سـەرۆكایەتی پەرلـەمان كـردووە بـە نووسـراوی (193) لـە (2011/7/20)، كـە پوختـەی كۆنووسەكەی بەم شێوەیەی خوارەوەیە:

لیژنەی دارایی و كاروباری ئابووری، كۆنووسی ژمارە (102)، رێكەوتی 2011/7/19

ئاماژە بە هەردوو نووسراوی بەڕێوەبەرایەتی كاروباری پەرلەمان:

1- نووسـراوی ژمـارە (ك/498) لـە (2011/5/5)، هـاوپێچ لەگـەڵ وێنەیـەك لـە دەقـی پـرۆژە یاسـای (هەمواركردنی یەكەمی یاسای ژمارە 26ی ساڵی 2007)، كە لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەنـدامانی پەرلـەمان پێشنیاركراوە، لە دانیشتنی ژمارە (12)ی ڕۆژی سێ شەممە ڕێكەوتی (2011/5/3) خوێندنەوەی یەكەمی بۆ كراوە.

2- نووسراوی سەرۆكایەتی ژمارە (ك/499) لە (2011/5/5)، هاوپێچ لەگەڵ وێنەیـەك لـە دەقـی پـرۆژە یاسـای (هـەمواركردنی یەكـەمی یاسـای ژمـارە 26ی سـاڵی 2007)، كـە لەلایـەن سـەرۆكایەتی ئەنجومـەنی وەزیرانـی هـەرێمی كوردسـتان پێشـنیار كـراوە بـە نووسـراوی ژمـارە (765) لـە (2011/4/3)، كـە لـە دانیشتنی ژمارە (12)ی ڕۆژی سێ شەممە ڕێكەوتی (2011/5/3) خوێندنەوەی یەكەمی بۆ كراوە.

هەردوو پرۆژە یاساكە دەربارەی هەمواركردنی یاسای باجی دەرامەتە لە هەرێمی كوردستان، لیژنەكەمان بە هەماهەنگی لەگەڵ لیژنـەی یاسـایی میوانـداری نوێنـەرانی وەزارەتـی داراییـان كـرد لـە لیژنـەی یاسـایی لـە ڕێكەوتی (2011/6/27) بۆ گفتوگۆ كـردن لەسـەر ئـەم پـرۆژە یاسـایە، چـەندین بـیرو بۆچـوون لـەنێوان هەردوولا ئاڵوگۆر كرا لەو بارەیەوە. میوانەكان بریتی بوون لە بەڕێزان:

⋆ بەڕێز بێستون محمد كریم/ بەڕێوەبەری گشتی باجەكان/ سلێمانی

⋆ بەڕێز نیهاد ابراهیم جۆزەلی/ بەڕێوەبەری باجەكان/ هەولێر

⋆ بەڕێز عبدالجبار رشید محمد/ بەڕێوەبەری جێبەجێ كار/ سلێمانی

بـۆ ئـەم مەبەسـتە لیژنەکـەمان (102)ـەمین کۆبوونـەوەی نائاسـایی خـۆی ئەنجامـدا لـە بـەرواری (2011/7/19)، بۆ لێکۆڵینەوەو بڕیاردان لەسەر هەردوو پڕۆژە یاساکەو، بەزۆرینەی دەنگی ئامادە بـووان گەیشتە ئەم تێبینی و بڕیارانەی خوارەوە:

یەکەم/ تا ڕادەیەك هەردوو پڕۆژەکە نـزیکن لەیەکـەوە، بـەڵام ئـەو پڕۆژەیـەی کـە لـە حکومەتـەوە هـاتووە ڕوونترو فراوانترە، بۆیە لیژنەکەمان هەوڵ دەدات لەم کۆنووسەدا کـەڵك وەرگرێـت لەهـەردوو پـڕۆژەکـە، بـۆ کەم کردنەوەی قورسایی دانی باج لەلایەن هاوولاتیانەوەو، کەمکردنەوەی ڕۆتـین و ئـاڵۆزی و دواکـەوتن لـە جێبەجێ کردنی مامەڵەی هاوولاتیان، بەم شێوەیەی لە خوارەوە ئاماژەی پێ دەکرێت.

دووەم/ دەربارەی (یەکەم) لە پڕۆژەی پێشنیارکراوی حکومەت دەربارەی پووچەڵ کردنەوەی بڕگەی (ثانیاً) لە (المادة الثانية)، کە لە پڕۆژەی ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمانیشدا هـاتووە، لـە یاسـای ژمـارە (26)ی ساڵی 2006و، هەموارکردنی بڕگەی (2) لە بڕیاری (520)ی ساڵی 1987، کە لە پڕۆژەی حکومەتدا بـەم شێوەی خوارەوە هاتووە:

{تعفى من الضريبة معاملات الهبة بين الأبوين والأبناء وبين الزوجين مهما تكررت وبغض النظر عن جـنس العقار واستخدامه وبغض النظر كون الواهب والموهوب له مقيماً او غير مقيماً}.

بڕیاری لیژنـە:

لیژنەکەمان ڕەزامەندە لەسەر دەقی ئەم گۆڕانکاریەو، پێشنیار دەکات بە زیاد کردنی وشـەی (الاشـقاء)، واتـا { بين الأبوين والأبناء والأشقاء}.

سێیەم/ دەربارەی (دووەم) لـە پـڕۆژە یاسـای حکومـەت لـەبارەی پووچـەڵ کردنـەوەی (سـێیەم) لـە مـاددەی (2)ی یاسای ژمارە (26)ی ساڵی 2007، کە ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمانیش ئاماژەی بـەم پووچـەڵ کردنەوەیە داوەو، گەڕانەوە بۆ بڕگەی (20)ی ماددەی (7)ی یاسـای بـاجی دەرامـەت ژمـارە (113)ی سـاڵی 1982 هەموارکراو و، هەموارکردنی بڕگەی (20) بەم شێوەیەی خوارەوە:

یاخود (أ) وەکو لە پڕۆژەکە هاتووە:

أ- الدار او الشقة المعدة للسكن عند نقل ملكيتها بالبيع او بأي طريقة مـن طـرق نقـل الملكيـة مهما بلـغ بـدل البيع.

ب- قطعة ارض واحدة معدة للسكن على ان لا تزيد مساحة الأرض المعـدة للسكن المـذكورة علـى (800) مـتراً مربعاً، فأن زادت مساحتها عن هذا الحد خضعت الزيادة للضريبة.

ج- لا يستفيد المكلف من الأعفاء الوارد في البندين (أ و ب) من هذه الفقرة الا مرة واحدة خلال خمس سنوات من تأريخ التمتع بالأعفاء.

د- تلغى (د، هـ، و، ز، ح، ط، ي) من الفقرة (20) من المادة السابعة من القانون.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

چوارەم/ دەربارەی (سێیەم) لە پـڕۆژە یاسـای حکومـەت کـە ئامـاژە بـە کـارکردن بـە (حەوتـەم) دەکـات لـە (ماددەی دووەم) لە یاسای ژمارە (26)ی ساڵی 2007، کە ژمارەی یاسایی ئەنـدامانی پەرلـەمانیش ئامـاژەی

–هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پڕۆتۆکۆڵەکان

73

سالْی/ 2011 – بەرگی حەفتاو سێ

چاپی یەکەم/ سالْی 2012

پێرِیست

پــــرۆتۆکۆلی دانیشــتنی ژمارە (8) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2011/10/11 ل 5

پــــرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (9) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2011/10/25 ل 71

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (10) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوارشەممە 2011/10/26 ل 85

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (11) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2011/11/1 ل 179

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (12) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2011/11/16 ل 225

پـرۆتۆکـۆلی دانیشتـنی ژمـارە (13) خولی سێیەمی هەڵـبژاردن – دوو شەممە 2011/11/28 ل 247

پـرۆتۆکـۆلی دانیشتـنی ژمـارە (14) خولی سێیەمی هەڵـبژاردن – چوار شەممە 2011/11/30 ل 277

پـرۆتۆکـۆلی دانیشتـنی ژمـارە (15) خولی سێیەمی هەڵـبژاردن – دوو شەممە 2011/12/5 ل 325

دانیشتنی دووەم

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان، بەردەوام دەبین لەسەر دانیشتنەکەمان، بۆ خستنەڕوو و گفتوگۆ کردن لەسەر پرۆژە یاسای هەموار کردنی یەکەمی یاسای ژمارە (26)ی ساڵی 2007 یاسای باجی دەرامەت.

بەخێرهاتنی جەنابی وەزیر و وەکیل وەزیرو رێکخەری نێوان پەرلەمان و حکومەتی هەرێم و ستافەکەیان دەکەین، بەخێربێن سەرچاوان، داوا دەکەین لیژنەی قانونی و لیژنەی دارایی بفەرموون بۆ سەر مەنصە، فەرموون لیژنەی یاسایی.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

سەبارەت بە پرۆژە یاسای هەموار کردنی یەکەمی یاسای باجی دەرامەت، کە ئەو پرۆژەیە لە لایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پێشکەش کراوەو، ئاراستەی هەردوو لیژنەی کاروباری یاسایی و کاروباری دارایی کراوە، دوای ئەوەی دوو راپۆرتی جیاواز هەبوو، وا رێککەوتین دانیشتنەکە دواخرا، هەوڵی ئەوە درا کە راو بۆچوونە جیاوازەکان نزیك بکرێتەوە، لە ئەنجامدا گەیشتینە ئەوەی کە راپۆرتێکی هاوبەش لەلایەن لیژنەی یاسایی و لیژنەی دارایی و ئابووری ئامادە کرا لە کۆبوونەوەیەکی هاوبەش بە ئامادە بوونی زۆرینەی ئەندامانی هەردوو لیژنەو نوێنەرانی حکومەت لە کۆبوونەوەکە ئامادە بوون، لە ئەنجامی ئەو کۆبوونەوەیە گەیشتینە ئەوەی کە بەو شێوەیە ئەو پرۆژە یاسایەی پێشکەش کرا بوو دابرێژرێتەوە، کە ئێستا بە هەردوو زمانی عەرەبی و کوردی پێشکەش بە بەڕێزتانی دەکەین، بەنیسبەت راپۆرتی هاوبەش:

الى/ رئاسة برلمان كوردستان - العراق

م/ تقريرمشترك حول مشروع قانون ضريبة الدخل

اجتمعت لجنة الشؤون القانونية ولجنة المالية والشؤون الاقتصادية يوم 3/ڕەزبەر/2711 كوردي المصادف ليوم 2011/9/25 ميلادي لدراسة مشروعي قانون (التعديل الاول لقانون تعديل تطبيق قانون ضريبة الدخل رقم 26 لسنة 2007). الاول مقدم من قبل مجلس الوزراء بالكتاب المرقم (765) في 2011/4/3 والمشروع الثاني مقدم من قبل العدد القانوني لاعضاء البرلمان والمحال الى اللجنتين بعد القراءة الأولى له في البرلمان بجلسته الاعتيادية المرقمة (12) في 2011/5/3. وبعد المناقشة والمداولة بحضور ممثلي وزارة المالية والاقتصاد تقترح اللجنتان الصياغة التالية للقانون:

قانون التعديل الاول لقانون تعديل تطبيق قانون ضريبة الدخل رقم (26) لسنة 2007 في اقليم كوردستان - العراق

المادة الاولى:

تلغى الفقرة (ثانيا) من المادة الثانية من القانون رقم (26) لسنة 2007 وتعدل الفقرة الثانية من القرار المرقم (520) لسنة 1987 بالشكل الآتي:

ثانياً:

1- تعفى من ضريبة الدخل معاملات هبة دار سكنى واحدة او شقة سكنية واحدة او قطعة ارض واحدة معدة للسكن لاتزيد مساحتها عن (800م2) التي تتم بين الابوين واولادهما او بين الزوجين.

2- اذا تصرف الموهوب له تصرفا ناقلاً للملكية في الدار او الشقة السكنية او قطعة الارض المعدة للسكن الموهوبة له خلال مدة خمس سنوات من تاريخ تسجيلها بأسمه في دائرة التسجيل العقاري، فان هذا التصرف يخضع لضريبة الدخل ولايتمتع بالاعفاء المنصوص عليه في الفقرة (20) من المادة السابعة من قانون ضريبة الدخل رقم (113) لسنة 1982 المعدل والنافذ في الاقليم.

المادة الثانية:

تلغى الفقرة (ثالثا) من المادة (الثانية) من القانون رقم (26) لسنة 2007، ويعاد العمل بالفقرة (20) من المادة (السابعة) من القانون رقم (113) لسنة 1982 بعد تعديلها كالآتي:

الفقرة (20):

أ- الدار او الشقة المعدة للسكن عند نقل ملكيتها بالبيع او بأي طريقة من طرق نقل الملكية مهما بلغ بدل البيع.

ب- قطعة ارض واحدة معدة للسكن على ان لا تزيد مساحة الارض المعدة للسكن المذكورة على (800) مترا مربعاً، فان زادت مساحتها عن هذا الحد خضعت الزيادة للضريبة.

ج- لا يستفيد المكلف من الاعفاء الوارد في البندين (أ، ب) من هذه الفقرة الا مرة واحدة خلال خمس سنوات من تاريخ التمتع بالاعفاء.

د- يوقف العمل بـ(د، هـ، و، ز،ح، ط، ى) من الفقرة (20) من المادة السابعة اعلاه.

المادة الثالثة:

تعدل الفقرة (ثامناً) من المادة (الثانية) من القانون رقم (26) لسنة 2007 وتقرأ كالآتي:

(تفرض ضريبة مقطوعة بنسبة تصاعدية من قيمة العقار او حق التصرف فيه المقدر وفق احكام قانون تقدير قيمة العقار ومنافعه رقم (85) لسنة 1978 او البدل ايهما اكثر على مالك العقار او صاحب حق

التصرف فيه عند نقله الملكية او حق التصرف بأية وسيلة من وسائل نقل الملكية او كسب حق التصرف او نقله كالبيع والمقايضة والمصالحة والتنازل وازالة الشيوع وتصفية الوقف او المساطحة ويعامل المستأجر معاملة المالك عند ايجار العقار الذي دخل في تصرفه بعقد المساطحة ويحتسب و فقا لما يأتي:

بەڕێز خورشيد احمد سليم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

1- تنزل نسبة (50٪) من قيمة العقار المقدر او البدل ايهما اكثر قبل احتساب الضريبة.

2- يخضع للضريبة المبلغ المتبقي وتحتسب كمايلي:

- 1٪ لغاية (100,000,000) مائة مليون دينار عراقي.

- 2٪ ما زاد عن (100,000,000) مائة مليون دينار عراقي ولغاية (200,000,000) مائتي مليون دينار عراقي.

- 3٪ ما زاد عن (200,000,000) مائتي مليون دينار عراقي و لغاية (300,000,000) ثلاثمائة مليون دينار عراقي.

- 5٪ مازاد عن300,000,000 ثلاثمائة مليون دينار عراقي.

3- تطبق الفقرة (1) اعلاه على الحصص او السهام المباعة من العقارات المفرزة بصورة غير رسمية ايضا بنسبة السهام او الحصص.

4- لاتسرى احكام الفقرة (1) اعلاه اذا كان البائع قد نقل ملكية حصة او سهم مما يملكه من عقار مالم يكن قد مضى اكثر من سنة على تاريخ نقل الحصة او السهم.

المادة الرابعة:

تبقى القوانين والقرارات الضريبية المعمول بها في اقليم كوردستان نافذة المفعول وبما لا يتعارض مع احكام هذا القانون.

المادة الخامسة:

على وزير المالية والاقتصاد اصدار التعليمات اللازمة لتسهيل تنفيذ احكام هذا القانون.

المادة السادسة:

على مجلس الوزراء والجهات ذات العلاقة تنفيذ احكام هذا القانون.

المادة السابعة:

لا يعمل بأي نص قانوني او قرار يتعارض واحكام هذا القانون.

المادة الثامنة:

ينفذ هذا القانون اعتباراً من تاريخ نشره في الجريدة الرسمية (وقائع كوردستان).

الاسباب الموجبة

لتخفيف العبء الضريبي على كاهل المواطنين واعادة النظر في الاعفاءات الضريبية، فقد شرع هذا القانون.

راجين التفضل بالأطلاع وعرض التقرير المشترك بشأنه على البرلمان للمناقشة وأبداء الرأى المناسب والتصويت، مع التقدير.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموون كوردیەكەش بخوێنەوە.

بەڕێز ايوب نعمت قادر(ئارام):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بۆ/ سەرۆكایەتی پەرلەمانی كوردستان_عێراق

بابەت/ راپۆرتێكی هاوبەش دەربارەی پرۆژە یاسای باجی دەرامەت

رۆژی (3)ی رەزبەری (2711)ی كوردی رێكەوتی 2011/9/25ی زایینی لیژنەی كاروباری یاسایی و لیژنەی دارایی و كاروباری ئابووری، بۆ لێكۆڵینەوەی هەردوو پرۆژە یاسای (یەكەم هەمواركردنی یاسای هەمواركردنی جێبەجێكردنی یاسای باجی دەرامەت ژمارە (26)ی ساڵی 2007 كۆبوونەوە. یەكەمیان/ لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە بە نووسراوی ژمارە (765) لە 2011/4/3دا پێشكەش كراوە ،دووەمیان/ لە لایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمان لە دانیشتنی ئاسایی ژمارە (12)ی رۆژی 2011/5/3دا رەوانەی هەردوو لیژنەكە كراوە، دوای گفتوگۆو راگۆڕینەوەش بە ئامادە بوونی نوێنەرانی وەزارەتی دارایی و ئابووری، هەردوولیژنەكە ئەم دارشتنەی خوارەوە بۆ یاسایەكە پێشنیاز دەكات.

یاسای ژمارە ( )ی ساڵی 2011

یاسای یەكەم هەموار كردنی یاسای هەموار كردنی جێ بەجێ كردنی یاسای باجی دەرامەت ژمارە (26)ی ساڵی 2007 لە هەرێمی كوردستان - عێراق

ماددەی یەكەم:

برگەی (دووەم) لە ماددەی دووەمی یاسای ژمارە (26)ی ساڵی 2007 رەت دەكرێتەوە، برگەی دووەم لە بڕیاری ژمارە (520)ی ساڵی 1987 بەم شێوەیەی خوارەوە هەموار دەكرێت:

دووەم:

1- ڕێكاری بەخشینی یەك خانووی نیشتەجێ بوون، یان یەك شوقەی نیشتەنی، یان یەك پارچە زەوی بۆ نیشتەجێ بوون ئامادە كرا بێت و رووبەرەكەی لە (800)م2 زیاتر نەبێت، كە لەنێوان باوك و دایك، یان لەنێوان منداڵەكانیان، یان لەنێوان ژن ومێرددا دەبەخشرێت لە باجی دەرامەت دەبووردرێت.

2- ئەگەر پێبەخشراوەكە بەشێوەی نەقل كردنی موڵكەكە رەفتار بكات، چ خانوو، یان شوقەی نیشتەیی، یان پارچە زەوی بۆ نیشتەجێ ئامادە كرا بێت لە ماوەی پێنج ساڵدا لە بەرواری تۆماركردنی بەناوی خۆی لە دایەرەی تۆماركردنی عەقاریدا، ئەم دەستكاری كردنە (ئەم رەفتارە) دەكەوێتە ژێر ركێفی باجی دەرامەتەوەو، ئەو لێبووردنە نایگرێتەوە، كە دەقەكەی لە برگە (20)ی ماددەی حەوتەمی یاسای باجی دەرامەت ژمارە (113)ی ساڵی 1982ی هەموار كراوی كارپێكراوی هەرێمدا هاتووە.

ماددەی دووەم:

بڕگـەی (سـێیەم) لـە مـاددەی (دووەم)ی یاسـای ژمـارە (26)ی سـاڵی (2007) لادەبرێـت و، دووبـارە کـار دەکرێتـەوە بـە بڕگـەی (20)ی مـاددەی (حەوتـەم)ی ژمـارە (113)ی سـاڵی 1982 دوای ئـەوەی کـە بـەم شێوەیەی خوارەوە هەموار دەکرێت:

ا- خانوو، یان ئەو شوقەیەی کە بۆ نیشتەجێ بوون ئامادە کراو لەکاتی گواستنەوەی موڵکدارێتەکـەی، چ بـە فرۆشـتن، یـان بـە هـەر ڕێگەیـەکی ڕێگاکـانی گواسـتنەوەی موڵکدارێتیەکـەی سـایەیی فرۆشـتنەکەی هـەر چەندێك دەبێت، بێیت.

ب- یەك پارچە زەوی کە بۆ نشینەیی ئامادە کرا بێت، بە مـەرجێك ڕووبەڕەکـەی لـە (800) مـەتری چوار گۆشە زیاتر نەبێت، ئەگەر ڕووبەڕەکەی لەو سنوورە زیاتر بـوو، ئـەوە ئـەو زیادەیـە دەکەوێتـە ژێـر ڕکێفـی باجی دەرامەتەوە.

ج- تەکلیف کراو لـەو لێبووردنـەی لـە بەنـدی (ا، ب)ی ئـەم بڕگەیـەدا هـاتووە، تـەنیا یـەك جـار سـوودمەند دەبێت لە ماوەی پێنج ساڵدا لە بەرواری سوودمەند بوونی لە لێبووردنەکە.

د- کار بە (د، هـ، و، ز، ح، ط، ی)لە بڕگەی (20)ی ماددەی حەوتەمی سەرەوە دەوەستێندرێت.

ماددەی سێیەم:

بڕگەی (هەشتەم) لە ماددەی (دووەم)ی یاسای ژمارە (26)ی ساڵی (2007) بەم شێوەیەی خوارەوە هەموار دەکرێت:

بـاجێکی دیـاری کـراو بەرێژەیـەکی بـەرەو سـەروو لـە بـەهای عـەقار، یـان لـە مـافی دەسـتکاری کردنـی ئـەو عەقارە، کە بەپێی حوکمەکانی خەملاندنی بـەهای ئـەو عـەقارەو سـوودەکانی ژمـارە (85)ی سـاڵی 1978 دەخـەملێنرێت، یـان بەهاکـەی کامیـان زۆرتـر بێـت بەسـەر خـاوەن عەقارەکـە، یـان بەسـەر خـاوەن مـافی دەستکاری کردنەکەیدا لـە هـەر ڕێگەیـەکی گواسـتنەوەی موڵکداریـەوە بێـت، یـان لـە ڕێگـەی بەدەسـتهێنانی مافی دەستکاری، یان گواستنەوەی وەك فرۆشتن و ئاڵوگۆڕکردن و پێکهاتنـەوەو ئاشـت بوونـەوە، نەهێشـتنی هاوبەش (ازالة الشيوع)و، یەکلا کردنەوەی وەقف و موسـاتەحە، کـرێ گرتەکـەش لـەکاتی بـە کریـدانی ئـەو عـەقارەی کـە لـە ڕێگـەی موسـاتەحەوە کەوتووەتـە ژێردەسـتی هـەمان موعامەلـەی خـاوەن عقـاری لەگەڵدا دەکرێت و، بەم شێوەیەی خوارەوەش حساب دەکرێت:

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

1- بەرلە حساب کردنی باجەکە، ڕێژەی (50٪) لە بـەهای خەملێنـدراوی عەقارەکـە، یـان پارەکـەی، کامیـان زیاتر بێت دادەشکێندرێت.

2- قیمەتی پارەکە دەکەوێتە ژێر ڕکێفی باجەوەو، بەم شێوەیەی خوارەوە حساب دەکرێت:

- تا (100,000,000) سەد ملیۆن دیناری عێراقی، لە (1٪)ی لێ وەردەگیرێت.

- ئەوەی لە (100,000,000) سەد ملیۆن دیناری عێراقی زیاتر بێت تا دەگاتە (200,000,000) دوو سەد ملیۆن دیناری عێراقی، لە (2٪)ی لێ وەردگیرێت.

- ئەوەی لە (200،000،000) دوو سەد ملیۆن دیناری عێراقی زیاتر بێت تا دەگاتە (300,000,000) سێ ملیۆن دیناری عێراقی، لە (3٪)ی لێ وەردەگیردرێت.

- ئەوەی لە (300,000,000) سێ سەد ملیۆن دیناری عێراقی تێپەڕێ لە (5٪)ی لێ وەردەگیردرێت.

3- برگەی (1) لە (ماددەی یەکەم/ دووەم) بەسەر بەش، یان ئەو پشکانەدا جێ بەجێ دەکرێت، کە لە عەقارەکە فرۆشراون و بەشێوەیەکی نافەرمی دابەش کراون، بەگوێرەی پشك، یان بەگوێرەی بەشەکان.

4- حوکمەکانی برگەی (1)لە (ماددەی یەکەم /دووەم) ئەو فرۆشیارە ناگرێتەوە، کە مولْکدارێتی بەش، یان پشکێك لە عەقارەکەی مولْکی خۆی بگوازێتەوە زیاتر لە یەك ساڵ بەسەر بەرواری گواستنەوەی بەشەکەی، یان پشکەکەیدا تێنەپەڕێنێت.

ماددەی چوارەم:

ئەو یاساو بڕیارانەی باج دەمێنتەوە، کە لە هەرێمی کوردستاندا کاریان پێ دەکرێت، بەمەرجێ لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا پێچەوانە نەبێ.

ماددەی پێنجەم:

پێویستە لەسەر وەزیری دارایی وئابووری رێنمایی پێویست بۆئاسان کردنی جێ بەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربکات.

ماددەی شەشەم:

پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پێوندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایی جێ بەجێ بکەن.

ماددەی حەوتەم:

کار بە هیچ دەقێکی یاسایی، یان بڕیارێك ناکرێت لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا پێچەوانە بێت.

ماددەی هەشتەم:

ئەم یاسایە لە رۆژی بڵاوکردنەوەی لە رۆژنامەی فەرمیی (وەقایعی کوردستان)ەوە جێ بەجێ دەکرێت.

(هۆی دانانی ئەم یاسایە)

بۆ سووك کردنی باج لەسەر شانی هاووڵاتیان و چاو پێ خشاندنەوەی لێبووردنەکانی باج، ئەم یاسایە دەرچووێندرا.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆرە رۆژان.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی کە لە ڕاپۆرتەکەدا هاتووە لە ئەنجامی کۆبوونەوەی هەردوو لیژنەو نوێنەرانی حکومەت بووە، داوا دەکەین ئەو ڕاپۆرتە هاوبەشە ببێتە ئەساس بۆ موناقەشە کردن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر قسەت هەبوو؟

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نەخێر.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا ئەو ڕاپۆرتە هاوبەشە هی هەردوو لیژنەکەو حکومەت دەکەینە ئەساس بۆ موناقەشە کردن، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ پەسند کرا، فەرموون بۆ ماددەی یەکەم.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قانون رقم (   ) لسنة 2011

قانون التعديل الاول لقانون تعديل تطبيق قانون ضريبة الدخل رقم (26) لسنة 2007 في اقليم كوردستان – العراق

المادة الاولى:

تلغى الفقرة (ثانيا) من المادة الثانية من القانون رقم (26) لسنة 2007 وتعدل الفقرة الثانية من القرار المرقم (520) لسنة 1987 بالشكل الآتي:

ثانياً:

1- تعفى من ضريبة الدخل معاملات هبة دار سكنى واحدة او شقة سكنية واحدة او قطعة ارض واحدة معدة للسكن لاتزيد مساحتها عن (800م2) التي تتم بين الابوين واولادهما او بين الزوجين.

2- اذا تصرف الموهوب له تصرفا ناقلاً للملكية في الدار او الشقة السكنية او قطعة الارض المعدة للسكن الموهوبة له خلال مدة خمس سنوات من تاريخ تسجيلها بأسمه في دائرة التسجيل العقاري، فان هذا التصرف يخضع لضريبة الدخل ولايتمتع بالاعفاء المنصوص عليه في الفقرة (20) من المادة السابعة من قانون ضريبة الدخل رقم (113) لسنة 1982 المعدل والنافذ في الاقليم.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بە کوردیەکەش بیخوێننەوە.

بەڕێز ایوب نعمت قادر(ئارام):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یاسای ژمارە (   )ی ساڵی 2011

یاسای یەکەم هەموار کردنی یاسای هەموار کردنی جێ بەجێ کردنی یاسای باجی دەرامەت ژمارە (26)ی ساڵی 2007 لە هەرێمی کوردستان - عێراق

ماددەی یەکەم:

بڕگەی (دووەم) لە ماددەی دووەمی یاسای ژمارە (26)ی ساڵی 2007 رەت دەکرێتەوە، بڕگەی دووەم لە بڕیاری ژمارە (520)ی ساڵی 1987 بەم شێوەیەی خوارەوە هەموار دەکرێت:

دووەم:

1- ڕێکاری بەخشینی یەك خانووی نیشتەجێ بوون، یان یەك شوقەی نیشتەنی، یان یەك پارچە زەوی بۆ نیشتەجێ بوون ئامادە کرا بێت و رووبەڕەکەی لە (800)م2 زیاتر نەبێت، کە لەنێوان باوك و دایك، یان لەنێوان منداڵەکانیان، یان لەنێوان ژن ومێرددا دەبەخشرێت لە باجی دەرامەت دەبووردرێت.

2- ئەگەر پێ بەخشراوەکە بەشێوەی نەقل کردنی موڵکەکە رەفتار بکات، چ خانوو، یان شوقەی نیشتەیی، یان پارچە زەوی بۆ نیشتەجێ ئامادە کرا بێت لە ماوەی پێنج ساڵدا لە بەرواری تۆمارکردنی بەناوی خۆی لە دایەرەی تۆمارکردنی عەقاریدا، ئەم دەستکاری کردنە (ئەم رەفتارە) دەکەوێتە ژێر رکێفی باجی دەرامەتەوەو، ئەو لێبووردنە نایگرێتەوە، کە دەقەکەی لە برگە (20)ی ماددەی حەوتەمی یاسای باجی دەرامەت ژمارە (113)ی ساڵی 1982ی هەموار کراوی کارپێکراوی هەرێمدا هاتووە.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کێ دەیەوێت قسە بکات لەسەر ئەم ماددەیە؟ ناوەکان دەنووسین، ئەم بەڕێزانە ناویان نووسیوە، رێزداران (د.صباح بەرزنجی، د.احمد وەرتی، دلێر محمود، شڤان احمد، تارا ئەسعەدی، اسماعیل سعید، د.بەشیر خەلیل، عزیمە نجم الدین، عیماد محمد، شەونم محمد)، فەرموو دکتۆر صباح.

بەڕێز د.د.صباح محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشەکی دەمەوێت بڵێم ئەم پرۆژە یاسایە، پرۆژە یاسایەکی باش و بەجێیە، وەکو لە ئەسبابی موجیبەکەشی هاتووە، باسی ئەوە دەکات چۆن ئەرکی زەریبە لەسەر شانی هاووڵاتیان لاببات، تەبعەن لەلایەك ئەمە لە خزمەتی حەرەکەتی تیجاری دایە لە هەرێمی کوردستان، بۆ گەڕانی پارەو بۆ ئەوەیە، بۆ ئەوەیە کە خەڵك دڵنیا بێت لەو سەرووەت و سامانەو لەو کارە بازرگانیەی کە دەیکات، لەلایەکی تریشەوە، دەبێتە سەبەبی ئەوەی کە رێگا بگیرێت لە هەندێك تەلاعوب، ئەگەر زەریبەی زۆر دابنرێت لەسەر عەقارو لەسەر موڵك، زۆر رێی تێ دەچێت کە مەئموری زەریبە لەگەڵ خاوەن موڵکەکە رێك بکەوێت پارەیەکی کەمی بۆ بنووسێت، یەعنی بۆیە ئێمە بە کەم کردنەوەی عیبئی زەریبی لەسەر شانی خاوەن موڵکەکان،

دەتوانین خزمەتێکی زۆر هەم بە مەسەلەی زەریبە بکەین لە کوردستان، هەم خزمەتێك بە حەرەکەتی تیجاری بکەین، مولاحەزەی ئەوە دەکرێت، کە ئەم رەقمە (800) مەتر زیاتر نەبێت، با لەوە کەمتر بێت، کە لە (800) مەتر زیاتر نەبێت، بۆ نموونە، ئەگەر لەوەش کەمتر بکرێتەوە چ کێشەیەك هەیە؟

مەوزوعی رێگەی بەخشین، ئەگەر وا بەشێوەیەکی موتڵەق بهێڵدرێتەوە، یەعنی جاروبار دەبێت بە سەبەبی تەهەڕوب، راکردن لە زەریبە، ئەگەر لێرە حەدێکی بۆ دابنرێت، مەسەلەن ئەگەر ئەم مەوزوعە لە پێنج ساڵ تێ نەپەڕێت، یەعنی لە پێنج ساڵدا چەند جار دووبارە نەبووبێتەوە بۆ مەسەلەی بەخشین، کە دەڵێت رێکاری بەخشینی خانووی نیشتەجێ بوون، یان شوقەی نیشتەجێ بوون لە (800) مەتر زیاتر نەبێت، لێرە ئێمە موناقەشەی ئەم رەقمە بەکەین، بەڕاستی کامیان زیاتر لە بەرژەوەندی خاوەن موڵکەو، لە بەرژەوەندی گشتی خەڵکیشە، ئەوە رەچاو بکەین، چونکە ئێمە بنەمایەکمان هەیە (لا تأكلوا اموالكم بينكم بالباطل)، یەعنی ئێمە نابێت عیبئی زەریبە وا دابنێین لەسەر شانی خەڵك زیاد لە پێداویست و زیاد لە زەروورەتی گەشە کردنی ئابووری لە وڵاتدا.

خاڵێکی تر، کە گرنگە ئەم وشەی نیشتەییە لێرەدا هاتووە، ئێمە لە زمانی کوردیدا نیشتەییمان نییە، نیشتەیی بۆ تەڕەسوب و شتی وایە، بۆیە پێشنیار دەکەم بکرێت بە نیشتەجێ بوون، یان نیشینگەیی، چونکە ئێمە لە زمانی کوردی نیشتنمان هەیەو دانیشتنمان هەیە، دیارە مەوزوع لێرە دانیشتن و سوکنایە، نەك تەڕەسوب و رسوب، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز دکتۆر احمد فەرمووو.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئامانج لە هەموار کردنی ئەم یاسایە سووك کردنی باجە لەسەر هاووڵاتیان، وەکو بەڕێز دکتۆر صباح ئاماژەی پێداوە لە ئەسباب موجیبەدا هاتووە، بۆیە هەر کەم کردنێکی باج کە بە یاسا رێك بخرێت لەسەر شانی هاووڵاتیان کارێکی زۆر باشەو، ئەو پرۆژەیەش، پێموایە پرۆژەیەکە لەخزمەتی هاووڵاتیان دایە، دیارە عێراقیش بە ئاراستەی ئیصلاحی زەریبی دەچێت، بۆ ئەوەی بواری باج ئاسان بکات و رایانگەیاندووەو کە ئەوانیش بەو ئاراستەیە دەڕۆن، بۆ ئەوەی ئیجرائاتەکان لەسەر هاووڵاتیان ئاسان بکرێت و حەلەقاتی رۆتین نەهێڵدرێت، یان کەم بکرێتەوە، لێرە لە بڕگەی یەکەم لە ماددەی یەکەم کە باس لە بەخشین دەکات لەنێوان دایك و باوك، یان لەنێوان منداڵەکانیان، یان لەنێوان ژن و مێرددا، من پێشنیار دەکەم کە ئەگەر کەسێك بەشێوەی خێرخوازی خانووی نیشتەجێ، یان شوقە، یان پارچە زەوی بەخشی بە هەژارێك، ئەویش لە باجی دەرامەت ببەخشرێت، ببووردێت، یەعنی بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

(رێکاری بەخشینی یەك خانووی نیشتەجێ بوون، یان شوقەی نیشتەجێ بوون، یان پارچە زەوی کە بۆ نیشتەجێ بوون ئامادە کرا بێت و رووبەڕەکەی لە (800)م2 زیاتر نەبێت، کە لەنێوان باوك و دایك، یان

لـەنێوان منداڵـەکانیان، یـان لـەنێوان ژن ومێـرددا، یـان بـە مەبەسـتی خێرخـوازی بـە کەسـێکی هـەژار دەبەخشرێت لە باجی دەرامەت ببووردرێت)، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز کاك شڤان فەرموو.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری لە ماددەی یەك دەکەم وەکو لە راپۆرتی موشتەرەك هاتووە، بەڵام من پێشنیاری بڕگەیەکی تر دەکەم لە پاڵ بڕگەی یەکەم (ثانیاً) یەکەم، بەو شێوەیەی کە پێشتر لـە یاساکەدا هـاتبوو، بـەو شـێوەیە کـە ئێستا دەخوێنمەوە، واتا ئەو بڕگەیەی بۆ ئیزافە بکرێتن:

بەپێی ئەو تەجروبەیەی کە لە دەزگای شەهید هەم بوو، دەمەوێت رەبتی بکەم بەو واقیعەی کە مـن تێـدا ژیاوم رۆژانە رووبەڕووی چەندین حاڵەتی وا دەبووین، باوك، بلێین بـاپیر، یـان داپـیر واریسـی شـەهید، یـان خێزانی شەهید دەهاتن دەیانگۆت هەتا ئێمە لە حەیات ماوین ئەوە حصـەی خۆمانـە لـەو موڵکـە، یـان لـەو ماڵە، یان لەو پارەیە، لە هەموو شتێك ئەوەی کە هەیان بوو دەیاندا نەوەکانی خۆیان، چ دایك بە کوڕەکـانی خۆی دەدا، چ باپیرو داپیر بـە نـەوەکانی شـەهیدیان دەدا، جا بۆیـە ئـەو بڕگەیـە مـن بـە پێویسـتی دەبیـنم ئیزافە بکرێت، وەکو ئیمتیازێك بە واریسی شەهید کە حەقی خۆیانە، (تعفى مـن ضـريبة الـدخل معـاملات الهبة بين الجد والجدة واحفادهما من الشهيد وزوجة الشهيد في العقار مهما تكـرر وبغـض النظـر عـن جـنس العقار واستخدامه وكون الواهب والموهوب لـه مقيمـاً او غـير مقـيم)، ئـەوەی بـۆ ئیزافـە بکرێـت، کـە حـەقی خۆیانە ئەو ئیمتیازانەیان پێ بدرێتن بە واریسی شەهید، ئەگەر ئەمە سەری گرت، دێینەوە بڕگەی دووەم، دەبێت بەو شێوەیە تەعدیل بکرێت، کـە بڕگـەی دووەم وەختـەك سـەری گـرت دەگۆڕدرێـت دەبێتـە بڕگـەی سێیەم، لە پاش (الموهوب له خـلال مـدة خمـس سـنوات وعشـر سـنوات بالنسـبة لورثـة الشـهيد)، ئەمـەی بـۆ ئیزافە بکرێتن و بەو شێوەیە تەعدیل بکرێتنن زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز کاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار رشید محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە سەرەتا ئامانج لەم بەخشینە، من پێموایە هـاووڵاتی نییـە، یـەعنی شمولیـە، هـاووڵاتی خـاوەن موڵکـە، یـەعنی حەقـە تەحدیـد بکرێـت کـە ئـەو بەخشـینە خـاوەن موڵـك دەتوانێـت ببەخشـرێت، نـەك هـەموو هاووڵاتیەك، بەخشینی یەك خانوو، یان یەك شوقە، کە رووبەڕەکـەی (800) مـەتر دووجـا بێـت، بەڕاسـتی ئەمە زەخمە، یەعنی مەعقول نییە (800) مەتر دووجا دەتوانرێت گەورەترین مەشروعی لەسـەر دروسـت

بكرێت، یەعنی حكومەت بۆچی نەتوانێت لەمە باج وەربگرێت؟ بە رەئی من ئەمە هاوكاری خاوەن موڵكە، نەك وەكو گوتم هاووڵاتی.

تێبینیم لەسەر ئەو بەخشینە هەیە، بەڕاستی هیچ حیكمەتێك و رەواییەكی تێدا نییە، بەڵام ئەگەر كەسێك بۆ خۆی، بۆ سوودی گشتی، مەسەلەن ئێستا بۆ نموونە، ئێمە لە سلێمانی هەمانە عەلی ناجی موڵكی بەخشیووەو مەكتەبی دروست كردووە، خەستەخانەی دروست كردووە، یان مەسەلەن خانووی كرێی داوە بە خەڵك، ئەمە بەڕاستی ببەخشرێت، من پێموایە رەوایەتی تێدایە، بە رەئی من دەكرێت تەخفیفی ئەم باجە بكرێت، نەك ئەوەی بەڕاستی حكومەت لەسەر ئەو موڵكە هیچ جۆرە باجێك وەرنەگرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز تارا ئەسعەدی فەرموو.

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕاستی ئەم قانونە كە هەدەفەكەی ئەوەیە تەخفیفی ئەو عیبئە بێت لەسەر هاووڵاتیەك كە روحی بەخشینی هەبێت بۆ منداڵی، یان بۆ كەسێك كە بە زەرووری بزانێت، ئەم رێژەیە دانراوە شتێكی خراپ نییە، وا دەكات زۆر باوك و دایك هەیە، بەڕاستی تاكو لە ژیاندا ماون نایانەوێت هیچ شتێك بدەن بە منداڵەكانیان لە ترسی ئەم زەریبەو شتانە، ئەمە وا دەكات جۆرە كۆنتاكتێك زیاتر لەنێوانیان ببێت و ئەو منداڵەی كە پێویستیەتی بتوانێت لە ژیانی خۆیدا بۆی بكات، ئەمە شتێكی باشە، ئەوەی ئیقتیراحی یەكەم لە ماددەی یەكەم لە بڕگەی دووەم باس دەكات زۆر جار هەیە باوكەكە، یەعنی بۆ نموونە، حەفیدێكی دەبێت، ئەو حەفیدە، یان ئەو نەوەیەیەی دایك و باوكی نامێنێت، باپیرێكی هەیە دەتوانێت زۆر بە تەبیعی یارمەتی بدات، ئەگەر ئیزافەی ئەوە بكرێت (التي تتم بين الابوين واولادهما واحفادهما او بين الزوجين)، لە حاڵەتێك یەك جارە، وابزانم ئەو تەئسیراتەی نابێت، زۆر جار هەیە مەحروم دەبێت لە شتێك كە باپیری شتێكی زۆر شەرعیە بدات بەو منداڵە، كە هیچ كەسێكی نەبێت، هیچ كەسێك واریسی نەبێت، لەو حاڵەتە ئیزافە بكرێت، یەعنی مەرج نییە، هەتا ئەگەر شەهید بێت، زۆر زۆر ئەوە باشە ئەویش دەگرێتەوە، بەڵام ئەگەر ئەویش نەبێت زۆر جار هەیە حاڵەتێكە ئیزافە بكرێت وا بەباشی دەزانم لێرەدا ئیزافە بكرێت، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز كاك اسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعیل سعید گەڵاڵی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

خوشك و برایانی بەڕێز.

جارێ من مەبدەئیەن لەگەڵ هیبەدا نیم، هیبە لە حەقیقەتدا عەمەلیەکی نا ئیقتیصادییە، هەتا ئێستا لە هەندێك ولأتانی پێشکەوتوو، بۆ نموونە من وەکو ئەڵمانیا دەزانم، تەنانەت میراتیش تەنها بۆ کەسی یەکەم ئێستا ئیشی پێ دەکرێت، هەتا بۆ کەسی دووەم نەماوە بەڕاستی، بەلأم با بڵێین ئەمە واقیعێکە باسی مەوزوعێك دەکەین واقیعێکە، چۆن هیبە تەنزیم بکەین بەشێوەیەك، کە ئێستا بۆتە پرۆژە قانون لە عێراقیشدا هەیە، بەشێوەیەك کە عەدالەتی تیا بێت، سەرەتا دەمەوێت بەوە دەست پێ بکەم رەسمی سیاسەتی ئابووری لە عێراقدا، بەپێی دەستوور لە سەلاحیەتی حکومەتی ئیتیحادیدایە، من نازانم ئەم پرۆژەیە، جاری پێشووش باسم کرد، نوێنەرانی حکومەتیش لێرەن، بەڕاستی ئەگەر تەوزیحمان بۆ بدەن، بەپێی دەستوور رەسمی سیاسەتی ئابووری لە سەلاحیەتی حکومەتی ئیتیحادیدایە، ئەمان چۆن پەنایان بۆ ئەمە بردووە، یەعنی بەڕاستی ئەگەر دەبرێکی قانونیان بۆ نەکرد بێت، ئەمە دواجار لەوانەیە شەش ساڵی تر ئەمە ببێتە کێشە، چونکە مەبالغی گەورە دەکات، لەوانەی پاش چوار، پێنج ساڵی تر، ئێستا کە عێراق لە وەزعێکی نا موستەقیر دایە، کە بێن حیساب و کتابمان لەگەڵدا بکەن، بۆ نموونە بچێتە یەك، دوو ملیار، لەبەر ئەوە ئەمە حاڵەتێکە، من حەز دەکەم نوێنەرانی حکومەت بەڕاستی ئەگەر رێگایەکی یاساییان بۆ نەدۆزیبێتەوە، ئێمە دەست بۆ ئەمە نابەین، چونکە دواجار ئەویش وەکو کێشەی پێشمەرگەو ماددەی (140) و نازانم چی و چی، دەبێتە یەکێك لەو گرێ کوێرانە، من لە لیژنەی هاوبەشدا بووم، کە ئەو راپۆرتە نووسراو نوێنەرانی حکومەت ئەوەیان تەئکید کردەوە، کە ئەم داهاتە بۆ حکومەتی ئیتیحادی دەڕوات، بۆیە ئەمە حاڵەتێکە دەبێت بە وردی تەعامولی لەگەڵدا بکەین، یەکێك لەو بەڕێزانە نوێنەری حکومەت لە لیژنەکەدا بوو ئەوەی بە ئێمە گوت کە وەزیری مالیە بە ئێمەی گوتووە بۆ داهاتی ئێوە کەمە؟ چونکە لە کوردستاندا لەبەر ئەوەی هەم پەرلەمان فەعال بووە، کۆمەڵێك گۆڕانکاری کراوە لەو مەجالانەدا داهاتی ئێمە کەمتر بووە، بەلأم ئەمە دواجار من پێموا نییە، دواجار کە مەرکەزیەن لە عێراقە، ئەمە تاسەر قەبوڵ ناکرێت و، دەبێتە کێشە.

ئەوەی من دەمەوێت لەسەر هیبە لێرەدا ببینم و قسەی لەسەر بکەم، مەسەلەی سزایەکی ئابووری تیایە، سزایەکی تیایە بەنیسبەت سەرمایەدارەوە، یەعنی کە فەسڵی کردووە، یەعنی هیبە هەیە، بەلأم بۆ ئەوانەی کە موڵکی تیجارییان هەیە، تەبعەن موڵکی تیجاری جیای کردۆتەوە، بەلأم لە نەصی پرۆژەکەی حکومەتدا ئەوەی تیا نییە، ئەمە لە حەقیقەتدا کە دواجارو لە جەلسەی پێشووش موناقەشەی کرا، هاتووە جۆرێك لە جۆرەکان تەمییزی سەرمایەدارەکان، مەسەلەیەکی کوردی هەیە دەڵێت (دیاری شوان ئاڵە کۆکە)، جوتیارێك چی هەیە ئەگەر بیدات بە منداڵەکەی؟ پارچەیەك زەوی هەیە، بەهەمان شێوە باخەوانێکیش چی هەیە؟ باخێکی هەیە بیدات بە منداڵەکەی، سەرمایەدارێك عیمارەیەکی هەیە، بەلأم ئەم هاتووە لێرە تەمییزی دەکات، یەعنی ئەوانەی کە ئیمکانیاتیان هەیە بۆی نییە، چونکە تەمییزی کردووە، واتا جیای کردۆتەوە، لە حەقیقەتدا ئەمە سزاییەکی ئابووری سەرمایەدارییە، من پێموایە سەرمایەدارەکانی ولأتی ئێمە قەت بەوە ناوفەوتێك عیمارەیەکی هەیە بیدات بە منداڵەکەی سەد هەزار دۆلار هین بدات، بەلأم جانیبە

ئەخلاقیەکەی، جانیبە ئەبعادەکەی کە لێکی دەدەیتەوە، لێرە کە تەمییزی دەکات، کە جیایی دەکاتەوە، ئەمە لە حەقیقەتدا سزاییەکە، من بەباشی نازانم، دنیای سەرمایەداری، کارەکتەرەکانی دنیای سەرمایەداری کێن؟ لەحەقیقەتدا کارەکتەرکانی دنیای سەرمایەداری سەرمایەدارەکانن، سەرمایەدارەکانن، بەڵام تۆ بەچی عەدالەتی ئیجتیماعی دروست دەکەیت؟ بە زەریبەی تەصاعودی، یەعنی فورسەت دروست دەکەیت و عەدالەت دروست دەکەیت بۆ کێبڕکێ، بەڵام دواجار دێیت تۆ بە زەریبەی تەصاعودی عەدالەتی ئیجتیماعی دروست دەکەیت، نەك بە سزادانی ئابووری، من بەڕاستی ئەوەی کە جیا کرایەوەو کرا بە پرۆژە، ئەوە سزاییەکی ئابوورییە بۆ سەرمایەدارەکان.

خوشك و برایانی بەڕێز.

پێش هەموو شتێك، بۆ ئەوەی ئێمە یاسایەك دەربکەین و جوابی سەردەم بداتەوە، دەبێت بزانین ئێمە یاسا بۆچ نیزامێکی ئابووری دادەنێین؟ نیزامێکی ئابووری سەرمایەداری، پێش هەموو شتێك دەبێت خۆمان لە دوو، سێ شت رزگار بکەین، ئەگینا ناتوانین، هەروەکو ئەم یاسایانەی رابردوو، ئێستا یاسا هەیە لە پەرلەمانی کوردستان دوو ساڵ پێش ئێستا دەرچووەو هێشتا جێ بەجێ نەکراوە، ئەوەتا پرۆژەی تەعدیلی هەیە، چونکە بەڕاستی یاسادانان وا نییە، وا بە سەرپێیی نییە، یەعنی دەبێت هەموو ئەبعادەکانی لێکبدەیتەوە، بەتایبەتی کە تۆ یاسایەك دەردەکەیت بوعدی ئیقتیصادی هەیە، من پێموایە بۆ ئەوەی یاسای سەردەمانە دەربکەین، دەبێت خۆمان لە دوو، سێ ئەفكار دەربکەین، یەکێکیان/ دوو ئەفکاری سائید هەیە لە کوردستاندا، دوو فەلسەفەی گەورەی پیرۆز هەیە، بەڵام هەردوو فەلسەفەکە بەشێوەیەکی سەتحی هاتۆتە وڵاتی ئێمە، وەکو ئابوورییەکەی نەهاتووە، چ وەك ئیسلام، ئیسلام وەکو عیرفانیەتەکەی لەناو کۆمەڵگای ئێمەدا زاڵە، چەپ وەکو ئەدەبیات هاتۆتە کۆمەڵگای ئێمەوە بەڕاستی، یەعنی چەپ وەکو ئیقتیصاد نەهاتووە، چەپ وەکو ئەدەبیات هاتووە، هەردوو ئەم سەتحیە هاتووە، ناڵێم فەقیر، فەقیری پیرۆز دەکات، کەواتە عەکسەکەی دێوەزمەیە، لە حەقیقەتدا بەم عەقڵە تۆ ناتوانیت یاسایەك دەربکەیت جوابی سەردەم بداتەوە، بۆیە بە قەناعەتی من و بۆ ئەوەی رزگارمان بێت یاسایەکی سەردەمیانە دابنێین، دەبێت خۆمان رزگار بکەین لە تەپو تۆزی ئەو دوو سەردەمە، ئەو دوو فەلسەفەیە، من وەکو فەلسەفە ناڵێم، یەعنی تکایە، من وەکو ئەو شێوە سەتحیەی کە هاتووە، یەعنی ئیسلام بەشە عیرفانیەتەکەی چەپ بە ئەدەبیات، یەعنی فەقیری نەهاتووە، هەژاری نەهاتووە وەکو دەرد سەیری بکات، هەژاری پیرۆز کراوە بەڕاستی، لەجیاتی هەژار بەرز بکرێتەوە، دێتە تەبەقەی سەرەوە بۆ هەژارییەکە، ئەمە سەردەمانێکی زیندوو فەلسەفەی باو بوون، ئێمە خۆمان رزگار نەکەین لە تەپو تۆزی ئەو شێوازە، هەر یاسایەك دەربکەین ناگاتە جێ بەجێ کردن، دیسان پێویستی بە تەعدیل کردنەوە هەیە، بابڵێین هیبە، بۆ نموونە کابرایەك عیمارەیەکی زۆر زۆر گەورەی هەیە دەیدات بە منداڵەکەی، باشە ئەم بۆ کوێی دەبات؟ خۆ دواجار منداڵەکەی هەر دەیفرۆشێتەوە، یەعنی لە فەترەیەکی زەمەنیدا ئەو موڵکە شمولی زەریبە ناکات، بەڵام دواجار خۆ منداڵەکەی زەریبەی باوکیشی دەدات، یەعنی ئەگەر تەماشا بکەین، با بڵێین عیمارەیەکمان

هەیە ئەمڕۆ بایی پێنج ملیۆن دۆلارە، تەبعەن ئەوانەی ئیشی هێنیان کردووە دەزانن ئەو لەحزەیەی کە موعامەلەی بۆ دەکرێت سعری موڵکەکە دادەنرێت، دوای پێنج ساڵی تر کە دەیفرۆشێتەوە، فەرقەکە چەند سەرکەوت بێت زەریبە لەوە دەردەچێت، با بڵێین سەرمایەدارێك موڵکێکی هەیە دوای پێنج ساڵی تر دەیفرۆشێت، دواجار منداڵەکەی باجی باوکەکەشی دەدات، دەبێت هەر زەریبەکە بدات، لەبەر ئەوە جیا کردنەوە، تەمییز کردن سزادانی سەرمایەداری، من پێموایە ئەم یاسایە نابێتە یاسایەك، من پێموایە ئەگەر سەرمایەدارێکی خارجی ئەم شێوە سەرمایەدارە ببینێت، کە ئەوەندە بە حقدەوە تەعامول لەگەڵ سەرمایەدار دەکەین، قەت ناتوانین لەم وڵاتە سەرمایەگوزاری بکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز دکتۆر بەشیر فەرموو.

بەڕێز د.بشیر خلیل حداد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من کران، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز عزیمە خان فەرموو.

بەڕێز عظیمة نجم الدین حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لەسەر ئەم ماددەیە، من تێبینیەکم هەیە، پێش هەموو شتێك ئەو شێوە نووسینەی لێرە هەیە با بڵێین ڕێکاری بەخشینی خانووی نیشتەنی و ئەوە شێوەیەکە لێك تێگەیشتنی بەڕاستی زۆر قورس و بەشێوەیەکی زۆر ناخۆش نووسراوە لە قانونەکە بە عام، بەڵام ئەوەی کە تێبینی منە لەسەر ماددەکە، بەڕاستی ئەوەی کە باس کرا لە ڕووی زەریبەوە لە بەخشینی باجی دەرامەت بۆ ئەو کەسانەی کە خانوویەك، یان شوقەیەك، یان پارچە زەوییەکیان هەیە لە (800) مەتر زیاتر نەبێت، بەڕاستی (800) مەتر بە ڕەئی من زۆرە، بۆ ئەوەی کە کەسێك ببەخشرێت، لەبەر ئەوەی کەسێکی ئاسایی بتوانێت (800) مەتر زەوی، شوقە بێت، یان خانوو بێت، یان هەر شێوەیەك بێت بەکار هێنرا بێت، بە بڕوای من جێی ئەوە نییە کە (800) مەتر لە باجی دەرامەت ببەخشرێت، لەبەر ئەوەی کەسێك کە خاوەنی سەرمایەیە توانیویەتی (800) مەتر زەوی هەبێت، ئەگەر کرا بێتە شوقە، یان خانوو، بە ڕەئی من ئەو ڕووبەڕەی کە دانراوە لە چوار سەد مەتر زیاتر نەبێت، بەڕاستی زەریبە خۆی بەشێکە لە داهاتی گشتی وڵات، لە هەموو وڵاتەکاندا زەریبە بەشێکە لەوەی کە سوودی لێ وەردەگیرێت و بۆ سوودی گشتی بەکار دەهێنرێت، بەڵام لەلای ئێمە (800) مەتر دانراوە، کار لەسەر ئەوە دەکەین کە ئەرکی باجی دەرامەت لەسەر سەرمایەدارەکان بەعەکسەوە ئێمە کەم بکەینەوە، کار لەسەر ئەوە دەکەین ئەرکی باجی دەرامەت لەسەر سەرمایەدارەکان کەم بکەینەوە، نەك کە ئەوەی باجی دەرامەت، یان زەریبە بۆ بەرژەوەندی گشتی و بۆ

داهاتی گشتی کە ببێتە سەرمایەیەك لە داهاتوودا نەوە لە دوای نەوە سوودی لێ وەربگرێت، بەداخەوە ئەم پرۆژەیەی کە لێرە (800) مەترە، من داواتان لێ دەکەم کە لە چوار سەد مەتر زیاتر نەبێت، ئەو کەسانەی کە شوقە، یان خانوویان هەیە نەبەخشرێن، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز کاك عماد فەرموو.

بەڕێز عماد محمد حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من بەس تێبینیەکم هەیە لەسەر ماددەی یەکەمی راپۆرتەکە، کە لە بڕگەی دووەم/ یەکەمدا هاتووە، کە لیژنەی هاوبەش پێشنیاری صیاغەیان کردووە، بە تەسەوری ئێمە تەناقوزێك هەیە لەگەڵ بڕگەی یەکەمی بڕیاری (520)ی ساڵی 1987، کە لەم بڕگەدا هاتووە (تعفى من ضريبة العقار دار سكنى واحدة او شقة سكنية واحدة يشغلها والدة صاحب الدار او احدهما بشرط ان لا يملك الشاغل دار او شقة سكنية على وجه الاستقلال)، تێبینیەکەم ئەوەیە لەم بڕگەیەدا باس لە پارچە زەوی نەکراوە کە ئیعفا بکرێت لە باج، بەڵام ئەو صیاغەیەی لیژنەی هاوبەش کردوویانەو پارچە زەویشیان زیاد کردووە، لەبەر ئەوە ئێمە دەبێت بڕگەی یەکەمی بڕیاری (520)ی ساڵی 1987 هەموار بکەین، دواتر بێین (ثانياً) تەعدیل بکەین، بۆ ئەوەی ئەم هەموار کردنە پێچەوانەی بڕگەی یەکەمی بڕیاری (520)ی ساڵی 1987 نەبێت، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز شەونم خان فەرموو.

بەڕێز شەونم محمد غریب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ماددەی یەکەم، (دووەم/ 1-) باسی هیبە دەکات، بێگومان لەو بڕگەیەدا ئەوەی باس کراوەو باسی هیبەی کردووە لەنێوان ئەندامانی خێزاندا، باوك و دایك و منداڵەکانیان، باسی نەکردووە بۆ یەك جار، تەحدیدی ئەوە نەکراوە، کە ئەو هیبەیە بۆ یەکجارە، لەبەر ئەوە ئەم حاڵەتە هەروەك دکتۆر صباح باسی کرد جائیزە ئیستیغلال بکرێت بۆ چەند جارێك ئەو حاڵەتە تیکرار بکرێتەوەو بە ڕێگایەکی تر سوودی لێ وەربگیرێتەوە، جا لەبەر ئەوە من پێم باشە ئەگەر تەحدید بکرێت بۆ یەکجار.

هەروەها پشتگیری لە پێشنیارەکەی کاك شڤان دەکەم، مادام ئەم پرۆژەیە بۆ خزمەتی خێزانە، بۆ هاوکاری خێزانە لەنێوان یەکدا، پێم باشە خێزانی شەهیدیش لەوە داخیل بکرێت، نەنك و باپیری ئەگەر بیانەوێت هیبە بکەن بۆ منداڵە شەهیدەکەیان، هەروەها خوشك و براش لەم ماددەیەدا داخیل بکرێت، واتا هیبە لەنێوان خوشك و برادا، چونکە ئەگەر مەسەلەکە مەسەلەی خێزانی بێت و بتوانرێت و، مادام بۆ یەکجارە، دەتوانرێت ئەو کارە سوودی لێ وەربگیرێت، بەڵام هیوادارم تەحدید بکرێت و بنووسرێت لە کۆتاییدا (لمرة واحدة فقط)، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، لیژنەی هاوبەش فەرموو.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

سەبارەت بەو پێشنیارانەو پرسیارو هەندێك روون كردنەوە بوو، بابەت زۆر باس كرا، ئایا ئەو نەصە بەو شێوەیە داڕێژراوەتەوە لەلایەن هەردوو لیژنە، تا چەند توانیویەتی بابەتی هیبە ببەخشێت لە باج، تا چەند سنووداری كردووە؟ ئێمە نەصەكەمان بەو شێوەیە داڕشتەوەو هەوڵماندا چەند مەرجێكی بۆ دابنێین، ئەوەی كە باس كرا لە جارێك زیاترە، شەونم خان ئەو مەترسیە نییە، لەبەر ئەوەی ئێمە وشەی (واحدة)مان داناوە، یەعنی بۆ یەكجارەو دووبارەی تێدا نییە، ئەو مەترسیە لە ماددەكەدا نییە لە نەصەكە، باسی ئەوە كراوە كە تەعاروز لەگەڵ بڕگە یەكی بڕیاری (520)ی ساڵی 1987 دەكات، بە هیچ شێوەیەك تەعاروز نییە، لەبەر ئەوەی ماددەیەك باس لە بابەتێك دەكات، كە خانووەكە كەسێك بیداتن بە دایكی، یان باوكی لەناو خانووەكە دابنیشن، باس لە هیبە ناكات، بڕگەی دووەم تایبەتە بە هیبە لە قەراری (520)، ئێمە تەنها دەستكاری ئەوەمان كردووە، كە كار بە بڕگە دووەمی ماددەی (520) نەكرێت، بەشێوەیەكی تر دامانڕێژتەوەو ئەو مەرجانەمان بۆ داناوە، واتا لەو حاڵەتە ئەو مەرجانە تەنها هیبە لە باج دەبەخشرێت، حاڵەتەكانی تر ناگرێتەوە.

پێشنیاری ئەوە كراوە، ئایا بۆ (800) مەترییە، بۆ (400) مەتر نابێت؟ یاخود ژمارەكان بەڕاستی لە ئەسڵی قانونەكە (800) مەتری هاتووە، ئێمە دەستكاریمان نەكردووە، بە باشمانزانی ئەوە تەنها بۆ عەقارە، بۆ خانوو و شوقە سەكنیەكە مەساحەكە دیاری نەكراوە، تەنها هیبە لە حاڵەتێك ئەگەر عەقار بێت مەساحەكەی چەند بێت، راو بۆچوونەكان جیاواز بوو بۆ لە ئەوەندە كەمتر نەبێت، لە ئەوەندە زیاتر نەبێت؟ بەڵام ئەسڵی قانونەكە (800) مەتر بوو، بۆیە ئێمە بەو شێوەیەمان هێشتەوە، ئەگینا پێشنیاری چەند ژمارەیەك كرا، كە مەساحەكە چەند بێت و لە چەند مەتر كەمتر بێت، یان زیاتر بێت؟ ئەوە بۆ دەنگدان دەتوانین بەجێی بهێڵین، ئێمە هەر ئەوەندە وەڵامەمان لەلایە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك خورشید.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەگەڵ ئەو تێبینیانەی دكتۆرە رۆژان باسی كرد، باسی مەسەلەی خێرخوازی كرا، راستە خێرخوازی كارێكی پیرۆزە، بەڵام مەجالێكی باش دەدات بۆ تەهەروبی زەریبی، لەبەر ئەوە ئێمە ناوێرین بچینە ناو ئەو بابەتە، ئەمە ئیشكالێك بۆ ئێمە دروست دەكات لە موستەقبەل و موشكیلەی لێی دروست دەبێت.

مەسەلەی (الجد والجدة)، یەعنی داپیرو باپیر بۆ نەوەکان، بەڕاستی ئەگەر دکتۆرە ڕۆژانیش و برادەران لەگەڵمان بن بە ئیشێکی باش دەزانین، بە (الجد والجدة)ش، چونکە ئەگەر دایك و باوك مرد بن، داپیرو باپیر ما بن، ئەو بەخشینە شتێکی زۆر ئاساییەو بە شتێکی باش دەزانین، یەعنی هیچ خراپیەکی تێدا نییە، لەوانەیە ئاسانکارییەك بێت، ئەگەر ئەوە ئیزافە بکەین لەگەڵ لیژنەی دارایی، پێمان باشە ئەگەر ئەوە بکرێت، وابزانم شتەکانی تریش دکتۆرە ڕۆژان جوابیدا، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە پێشەکی ئەوە دوو موقتەرەح هەبوو بەنیسبەت زەریبەوە، یەکێك لە حکومەتەوە هاتبوو، یەکێکیشیان لێرە بوو، لە پەرلەمانەوە بوو، دیارە ئەوانە لیژنەی هاوبەشەکە دانیشتن و پێکەوە لەگەڵ نوێنەرانی وەزارەتی داراییداو، ئەو پرۆژەیان پێشکەش بە بەڕێزتان کردووە، من لە پێشەوە دەڵێم، کە باسی تەعدیل دەکرێت، دیارە پێشتر لەم پەرلەمانە تەعدیل کراوە، واتا تەعدیل کراوە لەسەر ئەم زەریبەیە، نازانم ئەو وەختەی ئیتر چۆن تەعدیلات کراوە، ئەگەر لە دەسەڵاتی ئێمە نەبێت بڵێین.

بەنیسبەتی دەستوورەوە باس دەکات، ئەگەر ماددەی (110) بخوێنینەوە دەبینین نووسراوە (تختص السلطات الاتحادية بالاختصاصات الحصرية الاتية:

اولاً: رسم السياسة الخارجية والتمثيل الدبلوماسي، ورسم السياسة الاقتصادية والتجارية الخارجية.

ثانياً: وضع سياسة الامن الوطني وتنفيذها ورسم السياسة المالية والگمرگيه واصدار العملة وتنظيم السياسة التجارية عند حدود الاقاليم والمحافظات في العراق، و وضع رسم السياسة النقدية)، یەعنی کە هاتووە باسی زەریبەی تیا نییە، وەکو زەریبە، وەکو کەلیمەی زەریبەی تیا نییە، ئەوە یەك.

دووەم/ لە ماددەیەکی تردا هاتووە، لە ماددەی دووەم (ثانیاً)، عەفو (121)، (ثانياً/ يحق لسلطة الاقاليم تطبيق قانون الاتحادي في الاقليم في حالة وجود تناقض او تعارض بين القانون الاتحادي وقانون الاقليم بخصوص مسألة لاتدخل في الاختصاصات الحصرية للسلطات الاتحادية)، هەرچەندە ئەمە زۆر مەشمول نییە بەم ئیشەی ئێمە، بەڵام ئەوەی کە لە ئیختیصاصاتی سوڵتاتی ئیتیحادیدا هاتووە، ئەوە دەتوانین ئیستیناد بکەینە سەری، ئەمە یەك.

دووەم/ من لە مەسەلەی تەرجومەکەیدا بە کوردی، نازانم ئێمە وامان پێ باش بوو نووسراوە لەنێوان باوك و دایك، بەڵام ئێمە یان لەنێوان منداڵەکانیان، ئێمە وا بەباش دەزانین بگوترێت لەنێوان باوك و دایك و منداڵەکانیان، ئەو وەختە تەرجومەکە وەکو خۆی دەبێت.

سەبارەت بەوەی کەوا ئەم هیبەیە شمولی غەیری ئەوانە بکات، کە ئێستا هاتووە، ئێمە بەڕاستی جارێ هەر مەوزوعی هەژاری عائیلەیەك کێ دەست نیشانی دەکات؟ چۆن دەزانی ئەو عائیلەیە هەژارە؟ بۆ ئەوەی تۆ

لەو هیبەیەی ببەخشی، دوای ئەوە ئەم هیبەیەی کە هاتووە، خانوو و، شوقەو، زەوی، ئەوانە دەگرێتەوە، هەروەها سەکەنیشن ئەمانە، نەك تیجاری و صناعی و عیمارات ناگرێتەوە، ئەمە مولاحەزاتەکانی ئێمەیە، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ فەرموو سۆزان خان.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەبعەن خاڵێکی زۆر گرنگ ورووژێندرا، پێموایە زیاتر لە دوو کەسیش باسیان کرد، مەسەلەی هیبە بۆ کەسوکاری شەهیدان بکرێت، بەڵام بەپێی یاسای زەریبەی دەخل لە فەسڵی چوارەمدا لە بەشی ئیعفائاتدا ئەو بابەتە هاتووە کە باس کراوە، (المادة السابعة) ژمارە (23)دا هاتووە دەڵێت (معاملات التنازل التي تتم بين ورثة الشهيد ممن تؤول اليهم دار او شقة سكنية او قطعة ارض سكنية المخصصة لذوي الشهيد)، یەعنی ئەوە هەیە لەناو یاساکەداو ساری مەفعولە، بەڵام لە هەمان یاسادا (ح) کاتی خۆی حکومەتی عێراق بە ئەنقەست ئەو بڕگەیەی داناوە، بۆ ئەوەی ئەو خەڵکەی کە چۆتە دەرەوەی وڵات بە هیچ جۆرێك لەم وڵاتە لەهیچ شتێك سوودمەند نەبێت، مەبەستم ڕەوەندی کوردییە ئێستا، چونکە هەر لە هەمان ماددەدا، لە ماددەی حەوتەمدا لە فەسڵی چوارەمدا هاتووە، لە بڕگەی (ح)دا هاتووە دەڵێت (لايشمل الاعفاء الاشخاص المقيمين خارج العراق الا من كانت اقامته مؤقتة كالدراسة او الاعارة والايفاد او التوظيف)، ئەو بەڕێزانە هاووڵاتی ئەم وڵاتەن، لە کاتێکدا ڕۆیشتوونە دەرەوەی وڵات، کە زەرفێکی سیاسی بووە، ئێستا مەعقول نییە ئەو حیسابەیان بۆ نەکرێت، چونکە ئەگەر ئێمە بەم یاسایە بڕۆین، کە ناوی یاسای زەریبەی دەخلە شمولیان ناکات، دەبێت حیسابێکی ئەوەش بکەین، کە ئەوانە ڕۆیشتوونەتە ئەو وڵاتەو هاووڵاتی ئەم وڵاتەن، لە کاتی دەنگداندا دەنگ دەدەن لەگەڵماندا، مەعقول نییە تۆ کاتێك بێیت و ئێستاش مامەڵەی لەگەڵدا بکەیت بە یاسایەك کە ساڵی 1982 دەرچووە، ئەگەر ئەو خاڵە لەبەرچاو بگیرێت، من سوپاستان دەکەم.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك شێرزاد.

بەڕێز شێرزاد عبدالحافظ شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من بەڕاستی لەگەڵ ئەو ڕەئیە دام کە کەسوکاری شەهیدان ببەخشرێت، بەڵام ئەوەی کە هەیە کەمئەندامی سەنگەرە، کەمئەندامی سەنگەریش بەگوێرەی یاساکەیان ئەوانە شەهیدی زیندوون، کە بشمرن بە شهید حیساب دەبن، بۆیە حەق وایە کەمئەندامانی سەنگەریش بخرێتە ئەو شوێنەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شڤان فەرموو.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێشنارەكەی من زۆر موحەددەد بوو، یەعنی صیغەكەم خوێندەوە، ئەوەی سۆزان خان خوێندیەوە لەگەڵ ئەوە عاردو ئاسمان فەرقە، دەڵێت (مهما تكرر وبغض النظر عن جنس العقار)، لەوێ وا نییەو بەو شێوەیە نەهاتووە، (الموهوب له مقيما او غير مقيم)، ئەوە ئیمتیازێكە بە واریسی شەهید دەدرێت، بە هاووڵاتی ئیعتیادی نادرێت، ئەو تەمەیوزە، ئەو ئیمتیازە تەنیا بۆ وەرەسەی شەهیدە، كە داپیرو باپیر لەگەڵ خێزانی شەهید دەكەن، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

ئاخیر كەس كاك حەمە سەعید فەرموو.

بەڕێز حمه سعيد حمه علي:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من هەم وەكو پرسیار، هەم وەكو پێشنیار، پێشنیار دەكەم و پرسیاریش دەكەم، ئایا میرات، پێشنیار دەكەم باشترە، پێشنیار دەكەم میرات كە كاتێك بۆ وەرەسە بەجێ دەهێڵدرێت، ئەویش كە نەقل دەكرێت میراتەكە دابەش دەكرێت، ئەویش لە زەریبە ببەخشرێت.

خاڵێكی تر، كەسێك كە زەوییەك دەكڕێت بۆ مەشروعێكی خێرخوازی، بۆ نەخۆشخانە، بۆ مەكتەب، بۆ مزگەوت، لە كاتی كڕینەكەیدا تەبعەن بە موستەمسەكات بۆ ئەو مەشروعەیە، ئەویش ببەخشرێت، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو هەموار كردنە تایبەت بە هەموار كردنی یاسایەكی تایبەت بە باجی دەرامەت، زەریبەی دەخل، عیلاقەی بە زەریبەی تەریكات نییەو بەو مەوزوعانە نییە كە باس كراوە، تایبەتە بە حاڵەتێك كە تەنها باج لەسەر داهات.

بەنیسبەت بڕگەی (ح) كە سۆزان خان ئاماژەی پێ كرد، ئێمە لە مادده دوو بڕگەی (د) داوامان كردووەو پێشنیارمان كردووە كەوا كار بەو ماددەیە نەكرێت، واتا ئەوەی لە دەرەوەی هەرێمە، ئەو ماددەیەی ئەو مەبەستە سیاسیەی لەدوا بوو كاتی خۆی دانراوە، ئێمەش لەگەڵی موتەفیقین، بەڵام داوامان كردووە كار بەو بڕگەیە نەكرێت لە ماددەی دووەم لە لاپەڕەی دوو لە راپۆرتەكەماندا هاتووە.

سەبارەت بە شەهیدان، ئێمە هەموو لەگەڵ ئەوە موتەفیقن، كەوا چ ئاسانكارییەك دەكرێت، چ لە بەرژەوەندی وان بێت بۆیان بكرێت، بەڵام ئەو یاسایە دووبارە دەكەمەوە تایبەتە بە باجی دەرامەت، ئێمە

یاسای تایبەتمان هەیە بە ئیمتیازاتی کەسوکاری شەهیدان، ئێستا پرۆژەی هەموار کردنی پێشکەش بە پەرلەمان کراوە، خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کراوە، لەوێ ئەو پێشنیارە دەتوانین جێی بۆ بکەینەوە، بەڵام ئەوە تەعدیلی یاسای باجی دەرامەتە بەڕێزان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

دوا صیاغەی بخوێننەوە.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الاولى:

تلغى الفقرة (ثانيا) من المادة الثانية من القانون رقم (26) لسنة 2007 ويوقف نفاذ الفقرة الثانية من القرار المرقم (520) لسنة 1987 ويحل محلها في اقليم كوردستان – العراق ما يأتي:

ثانيا/ 1- تعفى من ضريبة الدخل معاملات هبة دار سكنى واحدة او شقة سكنية واحدة او قطعة ارض واحدة معدة للسكن لا تزيد مساحتها عن (800م2) التي تتم بين الابوين واولادهما او بين الزوجين.

2- اذا تصرف الموهوب له تصرفا ناقلاً للملكية في الدار او الشقة السكنية او قطعة الارض المعدة للسكن الموهوبة له خلال مدة خمس سنوات من تاريخ تسجيلها بأسمه في دائرة التسجيل العقاري، فان هذا التصرف يخضع لضريبة الدخل ولايتمتع بالاعفاء المنصوص عليه في الفقرة (20) من المادة السابعة من قانون ضريبة الدخل رقم (113) لسنة 1982 المعدل والنافذ في الاقليم.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردیەکەشی.

بەڕێز ایوب نعمت قادر(ئارام):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی یەکەم:

بڕگەی (دووەم) لە ماددەی دووەمی یاسای ژمارە (26)ی ساڵی 2007............

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاتێك کە خوێندرایەوە نوقتەی نیزامی نامێنێت، فەرموو عەزیمە خان.

بەڕێز عظیمة نجم الدین حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیارێك هەبوو، دکتۆر صباح و کاك سەردارو منیش کردمان، کە وتمان رووبەڕەکە (800) مەترەکە زۆرە، داوا دەکەم بخرێتە دەنگدانەوە، کە (800) مەترەکە کەم بکرێتەوە بۆ (400) مەتر، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی حکومەت ئێوە دەڵێن چی لەبارەی ئەوەی کە دەڵێن (800) مەتر زۆرە؟ حکومەت دەڵێ چی؟

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە قانونی عێراقیشدا هەر بە (800) مەتر هاتووە بەو شێوەیە، بەڵام ئەوە دەگەڕێتەوە بۆ پەرلەمانی بەڕێز چی لەسەر دەدات، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا لیژنەی هاوبەشەکە لەگەڵ حکومەتیش دەیانەوێت (800) مەتر بێت، پێشنیار هەیە دەڵێت لە (800) مەتر کەمتر بێت، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ ئەوەیە ئەو (800) مەترە کەمتر بێت دەستی بەرز بکاتەوە؟ (25) کەس دەڵێن کەمتر بێت، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ ئەوەیە وەکو خۆی بمێنێتەوە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (34)کەس لەگەڵ ئەوەیە بمێنێتەوە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا وەکو خۆی مایەوە، فەرموو کاك عبدالسلام.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ببوورن، هەروەها دوو، سێ خوشك و برا ئیشارەتیان بە دەقێك کرد، کە لە یاسا کۆنەکەدا هەبوو بە مەرجێك خانوو، یان شوقەیان نەبێت، من تەسەور دەکەم ئەمەش پێویستە بخرێتە دەنگدانەوە، هەدەف لەم تەعدیلاتە هەمووی چیە؟ تەسهیلی ئەم جۆرە شتانەیە بۆ ئەوەی لەناو عائیلە دەبێت، بەڵام ئەگەر من شوقەم هەبێت بچم (400) مەتر وەربگرم، (800) مەتر و ئەو، تەسەور دەکەم دژی ئەوەکەیە، کاك عیمادیش ئیشارەی بە ماددەکەش کرد، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك شڤان.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو پێشنیارەی من زیاتر لە ئەندامێك پشتگیریمان کرد لەو پێشنیارەی کە دوو، سێ تیکرارم کرد، من داوا دەکەم بخرێتە دەنگدانەوە، بەپێی پەیڕەوی ناوخۆ، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی.

بەڕێز ایوب نعمت قادر(ئارام):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی یەکەم:

بڕگەی (دووەم) لە ماددەی دووەمی یاسای ژمارە (26)ی ساڵی 2007و کار کردن بە بڕگەی دووەم لە بڕیاری ژمارە (520)ی ساڵی 1987 رادەگیرێت و ئەم دەقە شوێنی دەگرێتەوە:

یەکەم: مامەڵەی بەخشینی یەك خانووی نیشتەجێ بوون، یان یەك شوقەی نیشتەجێ بوون، یان یەك پارچە زەوی کە بۆ نیشتەجێ بوون ئامادە کرا بێت و رووبەرەکەی لە (800)م2 زیاتر نەبێت، کە لە نێوان باوك و دایك، یان لەنێوان منداڵەکانیان، یان لە نێوان ژن ومێرددا دەبەخشرێت، لە باجی دەرامەت دەبووردرێت.

دووەم: ئەگەر پێ بەخشراوەکە ،بەشێوەی نەقل کردنی موڵکەکە رەفتار بکات، چ خانوو، یان شوقەی نیشتەجێ بوون، یان پارچە زەوی کە بۆ نیشتەجێ بوون ئامادە کراوە لە ماوەی پێنج ساڵدا لە بەرواری تۆمارکردنی بەناوی خۆی لە دایەرەی تۆمار کردنی عەقاریدا ئەم دەستکاری کردنە (ئەم رەفتارە) دەکەوێتە ژێر رکێفی باجی دەرامەتەوەو ئەو لێبووردنە نایگرێتەوە، کە دەقەکەی لە برگە (20)ی ماددەی حەوتەمی یاسای باجی دەرامەت ژمارە (113)ی ساڵی 1982ی هەموار کراوی کارپێکراوی هەرێمدا هاتووە.

بەرێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بە عەرەبیەکەشی.

بەرێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الاولى:

تلغى الفقرة (ثانيا) من المادة الثانية من القانون رقم (26) لسنة 2007 ويوقف نفاذ الفقرة الثانية من القرار المرقم (520) لسنة 1987 ويحل محلها في اقليم كوردستان – العراق ما يأتي:

ثانيا/ 1- تعفى من ضريبة الدخل معاملات هبة دار سكنى واحدة او شقة سكنية واحدة او قطعة ارض واحدة معدة للسكن لا تزيد مساحتها عن (800م2) التي تتم بين الابوين واولادهما او بين الزوجين.

2- اذا تصرف الموهوب له تصرفا ناقلاً للملكية في الدار او الشقة السكنية او قطعة الارض المعدة للسكن الموهوبة له خلال مدة خمس سنوات من تاريخ تسجيلها بأسمه في دائرة التسجيل العقاري، فان هذا التصرف يخضع لضريبة الدخل ولايتمتع بالاعفاء المنصوص عليه في الفقرة (20) من المادة السابعة من قانون ضريبة الدخل رقم (113) لسنة 1982 المعدل النافذ في الاقليم.

بەرێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

تەرجومەی کوردیەکە وەکو عەرەبیەکە نییە، لەبەر ئەوە عەرەبیەکە دەکەین بە ئەساس، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (4) کەس لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەرێز خورشید احمد سلیم:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثانية:

تلغى الفقرة (ثالثا) من المادة (الثانية) من القانون رقم (26) لسنة 2007، ويعاد العمل بالفقرة (20) من المادة (السابعة) من القانون رقم (113) لسنة 1982 بعد تعديلها كالآتي:

الفقرة (20):

أ- الدار او الشقة المعدة للسكن عند نقل ملكيتها بالبيع او بأي طريقة من طرق نقل الملكية مهما بلغ بدل البيع.

ب- قطعة ارض واحدة معدة للسكن على ان لا تزيد مساحة الارض المعدة للسكن المذكورة على (800) متراً مربعاً، فان زادت مساحتها عن هذا الحد خضعت الزيادة للضريبة.

ج- لا يستفيد المكلف من الاعفاء الوارد في البندين (أ، ب) من هذه الفقرة الا مرة واحدة خلال خمس سنوات من تاريخ التمتع بالاعفاء.

د- يوقف العمل بـ(د، هـ، و، ز،ح، ط، ي) من الفقرة (20) من المادة السابعة اعلاه.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەكوردیەكەشی تكایە.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی دووەم:

بڕگەی (سێیەم) لە ماددەی (دووەم)ی یاسای ژمارە (26)ی ساڵی (2007) لادەبرێت و، دووبارە كار دەكرێتەوە بە بڕگەی (20)ی ماددەی (حەوتەم)ی ژمارە (113)ی ساڵی 1982 دوای ئەوەی كە بەم شێوەیەی خوارەوە هەموار دەكرێت:

أ- خانوو، یان ئەو شوقەیەی كە بۆ نیشتەجێ بوون ئامادە كراو لەكاتی گواستنەوەی موڵكدارێتەكەی، چ بە فرۆشتن، یان بە هەر رێگەیەكی رێگەكانی گواستنەوەی موڵكدارێتیەكەی سایەیی فرۆشتنەكەی هەر چەندێك بێت دەبێت.

ب- یەك پارچە زەوی كە بۆ نیشتەجێ بوون ئامادە كرا بێت، بەمەرجێك رووبەڕەكەی لە (800) مەتری چوارگۆشە زیاتر نەبێت، ئەگەر رووبەڕەكەی لەو سنوورە زیاتر بوو، ئەوە ئەو زیادەیە دەكەوێتە ژێر ركێفی باجی دەرامەتەوە.

ج- تەكلیف كراو لەو لێبووردنەی لە بەندی (ا، ب)ی ئەم بڕگەیەدا هاتووە، تەنیا یەك جار سوودمەند دەبێت لە ماوەی پێنج ساڵدا لە بەرواری سوودمەند بوونی لە لێبووردنەكە.

د- كار بە بڕگەكانی (د، ه، و، ز، ح، ط، ی) لە بڕگەی (20)ی ماددەی حەوتەمی سەرەوە دەوەستێندرێت.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

كێ دەیەوێت لەسەر ئەم ماددەیە قسە بكات؟ ناوەكان دەنووسم، (جەمال طاهر)، بەس كاك جەمال، فەرموو كاك جەمال.

بەڕێز جەمال طاهر ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر بێتو بێین سەیری ئەو ماددەیە بکەین و نەصەکەی بخوێنن، سەیری قانونی ژمارە (111) بکەن، تۆزێك خیلاف هەیە (تلغى الفقرة (ثالثا) من المادة (الثانية) من القانون رقم (26) لسنة 2007، ويعاد العمل بالفقرة (20) من المادة (السابعة) من القانون رقم (113) لسنة 1982 بعد تعديلها)، خۆ ئەسڵەن لێرە ئەو فەقەرەیە فەقەرەی (20) لە ماددەی حەوت لە قانونی ژمارە (113) نە تەعدیل کراوە، هەر ئیلغا کراوە، بۆیە من پێشنیار دەکەم لە پاش (من القانون رقم 113) بنووسرێت (ملغاه بموجب القرار رقم (120) لسنه 2002 وبعد تعديلها كالآتى)، ئیشارەت بەو ئیلغایە بکرێت و پاش تەعدیل کردنی لە هەرێمی کوردستان جێ بەجێ بکرێت، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی، تکایە بۆ لیژنەی قانونی بنووسە، بۆ لیژنەی هاوبەش بنووسە، نوقتەی نیزامە، فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو قانونەی کە کاك جەمال ئیشارەتی پێدا لە کوردستان ئیشی پێ ناکرێت، با مولاحەزەی ئەوە بکەین، بەپێی قەراری پەرلەمان ژمارە (11)ی ساڵی 1992، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموون ئاخیر صیاغە بخوێننەوە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثانية:

تلغى الفقرة (ثالثا) من المادة (الثانية) من القانون رقم (26) لسنة 2007، ويوقف نفاذ الفقرة (20) من المادة (السابعة) من القانون رقم (113) لسنة 1982 ويحل محلها في اقليم كوردستان – العراق مايأتي:

الفقرة (20):

أ- الدار او الشقة المعدة للسكن عند نقل ملكيتها بالبيع او بأي طريقة من طرق نقل الملكية مهما بلغ بدل البيع.

ب- قطعة ارض واحدة معدة للسكن على ان لا تزيد مساحة الارض المعدة للسكن المذكورة على (800) متراً مربعاً، فان زادت مساحتها عن هذا الحد خضعت الزيادة للضريبة.

ج- لا يستفيد المكلف من الاعفاء الوارد في البندين (أ، ب) من هذه الفقرة الا مرة واحدة خلال خمس سنوات من تاريخ التمتع بالاعفاء.

د- يوقف العمل بالفقرات (د، هـ، و، ز،ح، ط، ي) من الفقرة (20) من المادة السابعة اعلاه.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ دەقی ئەو ماددەین.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ پەسند کرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثالثة:

تعدل الفقرة (ثامناً) من المادة (الثانية) من القانون رقم (26) لسنة 2007 وتقرأ كالآتي:

(تفرض ضريبة مقطوعة بنسبة تصاعدية من قيمة العقار او حق التصرف فيه المقدر وفق احكام قانون تقدير قيمة العقار ومنافعه رقم (85) لسنة 1978 او البدل ايهما اكثر على مالك العقار او صاحب حق التصرف فيه عند نقله الملكية او حق التصرف بأية وسيلة من وسائل نقل الملكية او كسب حق التصرف او نقله كالبيع والمقايضة والمصالحة والتنازل وازالة الشيوع وتصفية الوقف او المساطحة ويعامل المستأجر معاملة المالك عند ايجار العقار الذي دخل في تصرفه بعقد المساطحة ويحتسب وفقا لما يأتي:

1- تنزل نسبة (50٪) من قيمة العقار المقدر او البدل ايهما اكثر قبل احتساب الضريبة.

2- يخضع للضريبة المبلغ المتبقي وتحتسب كمايلي:

- 1٪ لغاية (100,000,000) مائة مليون دينار عراقي.

- 2٪ ما زاد عن (100,000,000) مائة مليون دينار عراقي ولغاية (200,000,000) مائتي مليون دينار عراقي.

- 3٪ ما زاد عن (200,000,000) مائتي مليون دينار عراقي ولغاية(300,000,000) ثلاثمائة مليون دينار عراقي.

- 5٪ مازاد عن (300,000,000)ثلاثمائة مليون دينار عراقي.

3- تطبق الفقرة (1) اعلاه على الحصص او السهام المباعة من العقارات المفرزة بصورة غير رسمية ايضا بنسبة السهام او الحصص.

4- لاتسرى احكام الفقرة (1) اعلاه اذا كان البائع قد نقل ملكية حصة او سهم مما يملكه من عقار مالم يكن قد مضى اكثر من سنة على تاريخ نقل الحصة او السهم.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەكوردیەكەش تكایە.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی سێیەم:

بڕگەی (هەشتەم) لە ماددەی (دووەم)ی یاسای ژمارە (26)ی ساڵی (2007) بەم شێوەیەی خوارەوە هەموار دەكرێت:

باجێكی دیاری كراو بە ڕێژەیەكی بەرەو سەروو لە بەهای عەقار، یان لە مافی دە ستكاری كردنی ئەو عەقارە، كە بەپێی حوكمەكانی خەملاندنی بەهای ئەو عەقارەو سوودەكانی ژمارە (85)ی ساڵی 1978 دەخەملێنرێت، یان بەهاكەی كامیان زۆرتر بێت بەسەر خاوەن عەقارەكە، یان بەسەر خاوەن مافی دەستكاری كردنەكەیدا لە هەر ڕێگەیەكی گواستنەوەی مولكداریەوە بێت، یان لە ڕێگەی بەدەستهێنانی مافی دەستكاری، یان گواستنەوەی وەك فرۆشتن و ئالوگۆڕكردن و پێكهاتنەوەو ئاشت بوونەوە، نەهێشتنی هاوبەش (ازالة الشیوع)و، یەكلا كردنەوەی وەقف و موساتەحە، كرێ گرتەكەش لە كاتی بە كریدانی ئەو عەقارەی كە لە ڕێگەی موساتەحەوە كەوتووەتە ژێردەستی هەمان موعامەلەی خاوەن عەقاری لەگەڵدا دەكرێت و، بەم شێوەیەی خوارەوەش حساب دەكرێت:

1- بەرلە حساب كردنی باجەكە ڕێژەی (50٪) لە بەهای خەملێندراوەی عەقارەكە، یان پارەكەی، كامیان زیاتر بێت دادەشكینرێت.

2- قیمەتی پارەكە دەكەوێتە ژێر ركێفی باجەوەو، بەم شێوەیەی خوارەوە حساب دەكرێت:

- تا (100,000,000) سەد ملیۆن دیناری عێراقی، لە (1٪)ی لێ وەردەگیرێت، ئەوەی لە (100,000,000) سەد ملیۆن دیناری عێراقی زیاتر بێت تا دەگاتە (200,000,000) دوو سەد ملیۆن دیناری عێراقی، لە (2٪)ی لێ وەردگیرێت.

- ئەوەی لە (200،000،000) دوو سەد ملیۆن دیناری عێراقی زیاتر بێت تا دەگاتە (300,000,000) سێ ملیۆن دیناری عێراقی، لە (3٪)ی لێ وەردەگیردرێت.

- ئەوەی لە (300,000,000) سێ سەد ملیۆن دیناری عێراقی تێپەڕی لە (5٪)ی لێ وەردەگیردرێت.

3- بڕگەی (1) لە (ماددەی یەكەم /دووەم) بەسەر بەش، یان ئەو پشكانەدا جێ بەجێ دەكرێت، كە لە عەقارەكە فرۆشراون و بەشێوەیەكی نافەرمی دابەش كراون بەگوێرەی پشك، یان بەگوێرەی بەشەكان.

4- حوكمەكانی بڕگەی (1)لە (ماددەی یەكەم /دووەم) ئەو فرۆشیارە ناگرێتەوە، كە مولكداریێتی بەش، یان پشكێك لە عەقارەكەی مولكی خۆی بگوازیتەوەو زیاتر لە یەك ساڵ بەسەر بەرواری گواستنەوەی بەشەكەی، یان پشكەكەیدا تێنەپەڕێنێت.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کێ قسەی لەسەر ئەم ماددەیە هەیە؟ ناوەکان دەنووسین، ئەم بەڕێزانە دەیانەوێت لەسەر ئەم ماددەی قسە بکەن، ڕێزداران (عبدالسلام بەرواری، هاژە سلیمان، یەشار نجم الدین، کاروان صالح)، فەرموو کاك عبدالسلام.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینیەکەم لەسەر ئەوەی کەهاتووە لە بڕگەی یەکەمی ماددەی سێیەم، بەر لە حیساب کردنی باجەکە ڕێژەی لە 50٪ لە بەهای خەملێنراوی عەقارەکە، یان پارەکە، کامیان زیاتر بێت دادەشکێندرێت، ڕجاتان لێ دەکەم ئێمە لەم پەرلەمانە، لەو دوو ساڵە، ئێستا جەنابی وەزیریش لێرەیە ملیارها دۆلارمان تخصیص کرد بۆ چەند بوار، واتا میزانیەی خۆمانمان بارگران کرد، ئێستا دێین لێرە لە عەقاراتی گەورە کە مەسەلەی ملیارها دۆلارە ئەمجارە، دێین جارێکی تر حکومەتی خۆمان بێ بەش دەکەین لە پارەیەك، من دەمەوێت باسی ئەوە بکەم، کاك ئیسماعیل هاوکاری ئێمەی کردو ئێوەی کرد، بۆ ئەوەی قسەکانی دووبارە نەکەمەوە، باسی بنەما ئابوورییەکانی کرد، من دەبێت تەنها حەصری بکەم بەو مەوزوعە، ئەمە پرسیارێکە لەلای من بۆ وا بکەین؟ حەز دەکەم ئەو پرسیارەم یەکێك جواب بداتەوە، یەعنی بۆ لەسەر چ ئەساس، لەسەر چ بنەماو هاوکاری کێ دەکەین، سوودی کێیە؟ سوودی کام بوارە؟ ئێمە خۆمان یەکێك بە سێ سەد هەزار دۆلار خانوویەك دەکڕێت، کە پازدە هەزار دۆلار زەریبەیە، هەر بە خۆمان پیاو چاکییەکی دەکەین دەڵێین حەوت هەزار دۆلار بۆ جەنابت، پێم بڵێن لەسەر چ ئەساسێك؟ هەندێك دەڵێن با ئاڵوگۆڕی ئابووری بکرێت و بازاڕ ئەکتیڤ بێت و با هاووڵاتی ئێمە سوود وەربگرێت، ئەو هاووڵاتیەی بە سێ سەد هەزارو چوار سەد هەزار خانوو دەکڕێت، ئەگەر توانی چوار سەد هەزار بدات دەتوانێت حەوت هەزارەکەش بدات، بۆیە ڕجاتان لێ دەکەم قانیع نابم بەوەی، کە ئێمە ئەم کەم کردنەوەیە بەو شێوە زۆرە لە بەرژەوەندی هاووڵاتیانە، دەزانم مەلاك و صاحێب عەقارو دەوڵەمەندیش ڕێزێکی تایبەتیم بۆیان هەیە، ئەوانیش هاووڵاتین ڕاستە، بەڵام تەسەور دەکەم تەنها بۆ ئەو شەریحەیە، ئەو شەریحەیەش دارایە، چونکە چۆن بێت پارەکە دەخەیتە سەر نرخەکە، یەعنی بۆ من کەم ناکات ئەگەر تۆ عەفوم بکەیت، ئەمە یەك.

دوو/ باس دەکرێت دەڵێت قەیدی چیە خۆ ئەو پارەیە هەر دەچێت بۆ حکومەتی عێراق، دوو وەڵامم هەیە بۆ ئەو پرسیارە، یەك/ وەکو جەنابی وەزیریش باسی کردو گفتوگۆیەکی لەگەڵ یاسازانەکانمان باس کرد، تا ئێستاش کەس گرێنتی نادات (رسم السياسات المالية) مەعنای جیبای زەرائیبە، ئەمە مەوزوعێکە، هێشتا تەحدید نەبووە ئایا فیعلەن هەموو باجەکانی هەرێم دەچنە بەغدا، یان تەنها گومرگ و خارجی شتەکەی ترە؟ هێشتا گوتیان وازیح نییە، بەڵام سەرەڕای ئەوەش ئەگەر باجەکەش بچێتە بەغدا، خۆ چەند پارەی بەغدا زیاد ببێت 17٪ بۆ ئێمەیە، چەند زیاد بوو 17٪یەکە زیاد دەبێت، خێرە دەمانەوێت ئەو پارەیە لە

خۆمـان کـەم بکەینـەوە، ئـەو پارەیـە بچـێتە بەغـداش 17٪ـەکە دەگەڕێتـەوە بـۆ ئێمـەو دێتـە خەزێنـەی حکومەت، ئێمە دێین حکومەت بێ بەش دەکەین لەوەش.

سێ/ ئەم بوارەی عەقارات بەڕێزان لـە کوردسـتان بۆتـە کێشـەیەکی ئـابووری گـەورە، خۆزگـە ئابووریناسـان زیاتر ئەو بوارە باس بکەن، لە کوردستان بووە نەریتێك، شوقەو خانوو هێشتا تەواو نەبووە، شەریکەکە بـە ئاسانی پێت دەڵێت وەڵلاّ فرۆشراوە هەمووی، کە فرۆشراوە، بەلاّم ئەگەر جەنابت بتەوێت شوقەیەك بکرِی، من دەچم لەوانەی یەکێك کە کڕیویانە بۆت یەکێك وەردەرگرم، بـەلاّم بـە قسـەی ئـەوان دوو دەفتـەر دۆلار قەزانجیەتی، ئەوە یەك.

دووەمیـان/ ئـەم هـەموو ملیـاردە چـی لـێ دێـت؟ دەچـی خـانوو دەفرۆشـیت، مەکتـەبی عـەقار پێـت دەڵێـت پارەکەت لەلای من بێت و هەفتەیـەکی تـر خانووەکەشـت بـۆ دەفرۆشـم، قازانجت یـەك دەفتـەرە، ئەمـە لـە رووی ئابووریيـەوە بـێ بـەش کردنـی بـازاڕی کوردسـتانە لـەو هـەموو سـیولەیە، ئەمـە کوشـتنی پارەیـە، تـەزەخومیش دیـار دەبێـت و ئێمـە خۆمـان دەبیـنین شـوقەیەك دەکرێـت و دەفرۆشـێت عەلـە ئەسـاس مەساحەکەی بچووکەو نرخەکەی موساعیدە بۆ هاوولاّتی با بڵێین سەد هەزار دۆلار، هێشـتا تـەواو نـەبووە، ئێستا برۆ سعرەکەی بە دوو سەد هەزار دۆلارە، ئێمە ئەگەر بمانەوێت ئەم بوارە وا بچێت زەرەرێکی گـەورە دەدەینە ئابووری خۆمانیش و حکومـەت بـێ بـەش دەکـەین لـە داهـات، بـەلاّم لـە هـەمان کاتـدا بوارێکـە بـۆ گەندەڵی بە رەئی من، سەرچاوەکەی لە عەقارات، لەبەر ئەوە هەیە یەکێك دە شوقە دەکڕێت پێکەوەو دوور نییە ئیتیفاق بکات لەگەڵ شەریکەکە موقەدیمەش نەدات، بەس بـەناوی ئـەو دەنووسـن، ئەگـەر تـەفتیش و شتێك بوو و لە هەمان رۆژدا، یان پاش رۆژێك دێن دەڵێن وەڵلاّ فرۆشراوە، ئەمە ئێمە هاوکار دەبین ئەگەر هەوڵمانـدا ئەمانـە باریـان سـووك بکەینـەوەو وای لێهـاتووە هەنـدێك جـار مەسـەلەی ئـەو دەسـتە کردنـی عیمارات بە نەزەری وای لێ کردووە خەڵکی عادی ئێمە ئەوەی ئیش دەکات، ئەوەی فەرمانبـەرە، ئـەوەی لـە کەرتی تایبەت ئیش دەکات، ئیتر توانای نەما، نە شوقە بکڕێت، نە خانوو بکڕێت، ئێستا ئەگەر یـەکێك لـە ولاّتی ئێمە بکاتە ئەرکی خۆی بچێت راپرسیەك بکات، ئەوانە کێنـە شـوقەو خـانوو دەکـڕن لـە کوردسـتان؟ دەبینی زۆربەیان ئەوانەن نایکڕێت تاکو بچێتە نـاوی، فـەرموو ئـەوە شـاری ئیتـالی کـە پەرلـەمانتاری تێـدا دەژین چەند خانوو بەتاڵە لەوێ؟ هەمووشی فرۆشراوە، لە (140) هـەزار دۆلار گەیشـتە (400) و (500) هەزار دۆلار، ئایا ئەگەر ئەو هەموو قازانجە بکات، خێرە ئێمە دڵمان پێ دەسووتێت و دەمانەوێت حکومەتی خۆمان مەحروم بکـەین لـە داهـات؟ مـن تەسـەور دەکـەم بـا ئێمـە تەماشـای ئـەوە نەکـەین کـە ئەمـە رەئـی عبدالسلامە، یان ئیسماعلیە، یان حەسەنە، یان سەعیدە، بیر بکەینـەوە ولاّتـی ئێمـە لـە رووی ئابووریيـەوە بەرەو کوێوە دەبەین؟ چـەند پارەمـان هەیـە دەیبەخشـین بـەوەو بـەو نـاوە؟ ئـەوەی لـە مەدرەسـە دەرچـوو پارەی دەدەینێ، ئەوەی لە ماڵە، ئەوەی لە دەرەوەیە، ئەوە باشە، لە هەمان کاتدا حکومەتی خۆمان بێ بـەش دەکـەین لـە داهاتێـك کـە تەبیعییـە، کـە فیعلـەن عەدالـەتی ئیجتیماعیـە، بـۆ ئـەوەی بـوار بـدات خەڵکەکـە پارەکەی بخاتە کار، بەلاّم لـە هـەمان کاتـدا ئـەو سـەرمایە کەڵکەبووە، حکومـەت ئەرکێیـەتی دابەشـی بکات

جارێکی تر، ئەی کەی مەدرسە دەکەیت، کەی شارع دەکەیت، کەی سەد دەکەین لە کوردستان؟ بۆیە رجاتان لێ دەکەم پێشنیاری منی موحەددەد ئەم لێبووردنەی 50٪ـەکە یان قانیعم بکەن، زەحمەتە قانیع ببم، کە سوودی چیە بۆ ئەم هەرێمە، سوودی چیە بۆ ئەم خەڵکە؟ یانیش ئەو بڕگەیە لابدرێت و ئەو زەریبە وەکو خۆی بمێنێت، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز هاژە خان فەرموو.

بەڕێز هاژە سلیمان مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو خۆمان لەگەڵ ماددەکە، تەعدیلی ماددەکە نین، پێمانوایە ئەو تەعدیلە هیچ سوودێك و لەگەڵ بەرژەوەندی گشتی هەرێمدا نییە، لەگەڵ سیاسەتی حکومەتی هەرێمیش ناگونجێت، لەبەر ئەم هۆکارانەی خوارەوە:

1- لە هەموو ولاتێکدا کە بایەخ بە گەشە پێدانی بەردەوام دەدات، دەبێت سەرچاوەی دارایی گشتی هەمە جۆری هەبێت، واتا ناکرێت تەنها ئێمە پشت ببەستین بەداهاتی نەوت وەك دارایی گشتی.

2- لە سیستەمی ئابووری ئازادیدا، دەبێت بایەخ بە سیاسەتی باج بدرێت، وەك سەرچاوەیەکی دارایی گشتی.

3- ئەرکی سەرمایەداری نیشتمانیی کە ئەمڕۆ سەرچاوەیەکی زۆری لە بواری عەقاراتدا وەبەرهێناوە، کە بەرپرسیاریەتی خۆی هەبێت و باج بدات.

4- حکومەتی هەرێمی کوردستان لە سیاسەتی تەشغیلیداو لە سیاسەتی بەرەنگاربوونەوەی هەژاریدا، جگە لە سیاسەتی بیمەی کۆمەلأیەتی، تەندروستی، پێویستی بە دامەزراندنی سندووقی تایبەت هەیە، کە دەبێت باج بەشێکی سەرەکی ئەو سندووقانە بێت.

5- لە تێکڕای ئەم خالأنەدا بەگونجان لەگەڵ سیاسەتی حکومەتی هەرێمی کوردستان، بۆچوونی ئێمە مانەوەی داڕشتنی پێشترە، نەك هەموار کردن بەو جۆرەی کە هاتووە، کە نە لە بەرژەوەندی دارایی گشتیەو، نە لە بەرژەوەندی تەواوی خەڵکە، تەنها توێژێکەو خۆیان لە بنەڕەتدا دەوڵەمەندو سوودمەند دەبن لەم تەعدیل کردنەو، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز کاك یەشار فەرموو.

بەڕێز یشار نجم الدین نورالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە نیسبەی 1٪ـەکەدا تێبینیەکم هەیە، تا سەد ملیۆن لە 1٪ـەکە، کە لە سەد ملیۆن رەد دەکات دەبێتە 2٪، ئەگەر تێبینی بکەین سەد ملیۆن، هەر لە یەك ملیۆنیش رەد بدات، یەعنی دوو کەس یەکێکیان سەد ملیۆن پارەکەیەتی لە 1٪ زەریبە دەدات، یەکێکی تر ئەگەر لە یەك ملیۆن رەد بکات دەبێتە 2٪، فەرقی

پارەکەشیان یەك ملیۆنە، لەبەر ئەوە بۆ نموونە، وەکو لە مەساحەی زەویەکان هاتووە (800) مەتر، ئەگەر زیاد بوو، تەنها لە زیادەکە وەربگیرێت، نەك لە مەبلەغەکە، واتا ئەگەر سەد ملیۆن بووە سەدو یەك ملیۆن، 2٪ـەکە بۆ یەك ملیۆنەکەی دوای سەدەکە بێت، نەك لەسەر هەموو سەدو یەك ملیۆنەکە بێت، بۆ ئەوەی نەبێتە جیهازێك لەبەر خاتری ملیۆنەکی لە 2٪ زەریبە بدات، یەکێکیش تەنها سەد ملیۆنە لە 1٪ زەریبە بدات، بەگشتی پشتگیری ئەو پرۆژەیە دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز کاك کاروان فەرموو.

بەڕێز کاروان صالح احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من کران، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی هاوبەش.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە راپۆرتێکی هاوبەشمان ئامادە کردووەو، پشتیوانی لە دەقی ئەوەی لە راپۆرتدا هاتووە دەکەین و هیچ تێبینیەکمان نییە لەسەر راپۆرتەکەو، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دەمەوێت هەندێك تەوزیح بدەم، ئەگەر مەجال هەبێت.

یەکەم/ دابەزاندنی لە 50٪ لە بەهای موڵکەکە دیارە دەچێتە بڕی کولفەی ئەو موڵکە، خۆ ئەو موڵکە کولفەی هەیە، واتا خەرجی تیا کراوە، خەرجی تێدا ئەنجام دراوە، یاسای باج لەسەر قازانج وەردەگیرێت، دەبێت موڕاعاتی کولفەی موڵك بکرێت، ئەوە یەك.

دووەم/ وەرگرتنی رێژەی لە 50٪ لە قیمەی عیمارات دەرناکرێت، تەنها لە شوقە دەردەکرێت، شوقە، یان خانوو، ئەوانەی کە سەکەنین، زۆر بە وازیحی هاتووە.

سێیەم/ دەرکردنی ئەو رێژەیە لە 50٪ لە بەهای موڵکەکە، وەك کولفە دادەنرێت، کە تێی چووە.

ئینجا یەك شتی تر هەیە دەمەوێت هەموو لایەکی پەرلەمانی بەڕێز بزانن، ئێمە ئێستا زەریبەی دەخل موناقەشە دەکەین، نەك زەریبەی عەقارات، ئەوە حەز دەکەم ئەوە بزانرێت، دوای ئەوە فرۆشتنی زیاتر لە

شوقەیەك، یەعنی باج دەیگرێتەوە، بەس یەك شوقە، چونكە بەپێی یاساكە تەنها یەك جار لەماوەی پێنج ساڵ بەخشین دەكرێت، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی هاوبەش راپۆرتەكەتان بخوێننەوە ئاخیر جار.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة الثالثة:

تعدل الفقرة (ثامناً) من المادة (الثانية) من القانون رقم (26) لسنة 2007 وتقرأ كالآتي:

(تفرض ضريبة مقطوعة بنسبة تصاعدية من قيمة العقار او حق التصرف فيه المقدر وفق احكام قانون تقدير قيمة العقار ومنافعه رقم (85) لسنة 1978 او البدل ايهما اكثر على مالك العقار او صاحب حق التصرف فيه عند نقله الملكية او حق التصرف بأية وسيلة من وسائل نقل الملكية او كسب حق التصرف او نقله كالبيع والمقايضة والمصالحة والتنازل وازالة الشيوع وتصفية الوقف او المساطحة ويعامل المستأجر معاملة المالك عند ايجار العقار الذي دخل في تصرفه بعقد المساطحة ويحتسب وفقا لما يأتي:

1- تنزل نسبة (50٪) من قيمة العقار المقدر او البدل ايهما اكثر قبل احتساب الضريبة.

2- يخضع للضريبة المبلغ المتبقي وتحتسب كمايلي:

- 1٪ لغاية (100,000,000) مائة مليون دينار عراقي.

- 2٪ ما زاد عن (100,000,000) مائة مليون دينار عراقي ولغاية (200,000,000) مائتي مليون دينار عراقي.

- 3٪ ما زاد عن (200,000,000) مائتي مليون دينار عراقي ولغاية(300,000,000) ثلاثمائة مليون دينار عراقي.

- 5٪ مازاد عن (300,000,000)ثلاثمائة مليون دينار عراقي.

3- تطبق الفقرة (1) اعلاه على الحصص او السهام المباعة من العقارات المفرزة بصورة غير رسمية ايضا بنسبة السهام او الحصص.

4- لاتسرى احكام الفقرة (1) اعلاه اذا كان البائع قد نقل ملكية حصة او سهم مما يملكه من عقار مالم يكن قد مضى اكثر من سنة على تاريخ نقل الحصة او السهم.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەكوردیەكەش تكایە.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی سێیەم:

برِگەی (هەشتەم) لە ماددەی (دووەم)ی یاسای ژمارە (26)ی ساڵی (2007) بەم شێوەیەی خوارەوە هەموار دەكرێت:

باجێكی دیاری كراو بە ڕێژەیەكی بەرەو سەروو لە بەهای عەقار، یان لە مافی دە ستكاری كردنی ئەو عەقارە، كە بەپێی حوكمەكانی خەملاندنی بەهای ئەو عەقارەو سوودەكانی ژمارە (85)ی ساڵی 1978 دەخەملێنرێت، یان بەهاكەی كامیان زۆرتر بێت بەسەر خاوەن عەقارەكە، یان بەسەر خاوەن مافی دەستكاری كردنەكەیدا لە هەر ڕێگەیەكی گواستنەوەی موڵكداریەوە بێت، یان لە ڕێگەی بەدەستهێنانی مافی دەستكاری، یان گواستنەوەی وەك فرۆشتن و ئاڵوگۆڕكردن و پێكهاتنەوەو ئاشت بوونەوە، نەهێشتنی هاوبەش (ازالة الشیوع)و، یەكلا كردنەوەی وەقف و موساتەحە، كرێ گرتەكەش لە كاتی بە كریدانی ئەو عەقارەی كە لە ڕێگەی موساتەحەوە كەوتووەتە ژێردەستی هەمان موعامەلەی خاوەن عەقاری لەگەڵدا دەكرێت و، بەم شێوەیەی خوارەوەش حساب دەكرێت:

1- بەر لە حساب كردنی باجەكە ڕێژەی (50٪) لە بەهای خەملێندراوی عەقارەكە، یان پارەكەی، كامیان زیاتر بێت دادەشكێندرێت.

2- قیمەتی پارەكە دەكەوێتە ژێر ركێفی باجەوەو، بەم شێوەیەی خوارەوە حساب دەكرێت:

- تا (100,000,000) سەد ملیۆن دیناری عێراقی، لە (1٪)ی لێ وەردەگیرێت، ئەوەی لە (100,000,000) سەد ملیۆن دیناری عێراقی زیاتر بێت تا دەگاتە (200,000,000) دوو سەد ملیۆن دیناری عێراقی، لە (2٪)ی لێ وەردگیرێت.

- ئەوەی لە (200،000،000) دوو سەد ملیۆن دیناری عێراقی زیاتر بێت تا دەگاتە (300,000,000) سێ ملیۆن دیناری عێراقی، لە (3٪)ی لێ وەردەگیردرێت.

- ئەوەی لە (300,000,000) سێ سەد ملیۆن دیناری عێراقی تێپەڕی لە (5٪)ی لێ وەردەگیردرێت.

3- برِگەی (1) لە (ماددەی یەكەم/ دووەم) بەسەر بەش، یان ئەو پشكانەدا جێ بەجێ دەكرێت، كە لە عەقارەكە فرۆشراون و بەشێوەیەكی نافەرمی دابەش كراون بەگوێرەی پشك، یان بەگوێرەی بەشەكان.

4- حوكمەكانی برِگەی (1)لە (ماددەی یەكەم /دووەم) ئەو فرۆشیارە ناگرێتەوە، كە موڵكدارێتی بەش، یان پشكێك لە عەقارەكەی موڵكی خۆی بگوازێتەوەو زیاتر لە یەك ساڵ بەسەر بەرواری گواستنەوەی بەشەكەی، یان پشكەكەیدا تێنەپەڕێ بێت.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ دەقی ماددەكەین.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

دەیخەمە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ (36) كەس لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ (15) كەس لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ پەسند كرا، فەرموون بۆ ماددەیەكی تر، كوێستان خان فەرموو.

بەڕێز كوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پێشنیاری ماددەیەكی زیاد دەكەم ببێت بە ماددەی چوار، ماددەی چواریش ببێت بە ماددەی پێنج، پێشنارەكەم ئەوەیە كە خاڵی چوار لە بڕگەی چوارەمی ماددەی چوارەم لە یاسای ژمارە (26)ی ساڵی 2007 دابڕێژرێتەوە، دیارە ئەم خاڵە باس لەوە دەكات كە هەر كەسێك لە كەرتی تایبەت، یان گشتی داهاتی لە حەوت سەد بەرەو ژوور بێت لە 5٪ زەریبەی لێ وەردەگیرێت، من پێشنیارەكەم ئەوەیە ئەو حەوت سەدە بكرێت بە ملیۆنێك، هۆكاری ئەوەی كە ئەم پێشنیارە دەكەم ئەوەیە، كە بەڕاستی حەوت سەد هەزار راستە لە حەوت سەدو یەكەوە وەردەگیرێت لە 5٪ی زەریبە، بەلاّم حەوت سەد هەزار بۆ ئێستای ئەمڕۆی كوردستان بەهایەكی كەمە كە زەریبەی لێ وەربگیرێت، بۆیە پێشنیار دەكەم ئەم حەوت سەدە بكرێتە ملیۆنێك، هەر كاتێك بارودۆخ گۆڕاو قیمەتی پارە زیادی كرد، دەكرێت هەموار بكرێتەوە، بەلاّم بۆ ئێستا بەڕاستی حەوت سەد هەزار پارەیەك نییە كە لە حەوت سەدو بەرەو ژوور زەریبەی لێ وەربگیرێت، بۆیە پێشنیار دەكەم ئەو حەوت سەدە بكرێتە ملیۆنێك و سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

خۆی حەق بوو ئەوە پێشتر بدەنە لیژنەكان، چونكە ئێستا ماددەیەك ئیزافە دەكرێت، لیژنەی هاوبەش ئێوە دەڵێن چی لەو مەسەلەیە، كاك شوان قسە بكە بزانم دەڵێی چی؟

بەڕێز شوان عبدالكريم جلال:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پشتگیری پێشنیارەكەی كوێستان خان دەكەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك عەونی.

بەڕێز عونی كمال سعيد بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش پشتگیری پێشنیارەكەی كوێستان خان دەكەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

ڤیان خان فەرموو.

بەڕێز ڤیان عبدالرحیم عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەمان پێشنیارم هەبوو، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرمووو کاك شڤان.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم پێشنیارە هێشتا نەچووینە سەری، ئەگەر ماددەی سێ بێت تەصویتمان کردووە، نازانم ئەم پێشنیارە تازەیە هاتە گۆڕێ چ بوو، تەصویت کرا تەواو بوو.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرمووو سۆزان خان.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ تەلافی ئەوە، چونکە تازە دەنگمانداوە لەسەر ئەو ماددەیە، دەتوانین ئەوە بە ماددەیەکی جیاواز دابڕێژینەوەو پشتگیریشی دەکەین، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك خورشید.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مەسائیلی مالی بەو سەرپێیە ناکرێت، دەبێت بهاتبایە لیژنە، لە لیژنە موناقەشەمان بکرد بوایەو پرسی حکومەتمان بکرد بوایە، ئینجا هاتبان بڕیار بدەین، ناکرێت ئێمە لەسەر ئەوە وا بە ئاسانی بڕیارێکی مالی بدەین لەسەر زەریبەیەك، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێروان فەرمووو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەدەف لە قانونەکە سووك کردنی زەریبەیە لە هاوولاتیان، ئەمە یەك.

دوو/ ئەم بڕگەیە کە کوێستان خان ئیشارەتی کرد تەخفیف کردنی زەریبەیە لە شەریحەیەکی زۆر فراوان لە هەرێمی کوردستان، کە ئەویش فەرمانبەرانن، ڕەنگە مووچەیان لە حدودی ملیۆنێك بێت، با ئەوانەی لە

ملیۆنێك زیاتر بوو له 5٪ـەكە خازیعی زەریبەیەو پێموایە زۆر زۆر گونجاوەو لە جێگای خۆیەتی ئەم بڕگەیە پەسند بكرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

ناسك خان فەرموو.

بەڕێز ناسك تۆفیق عبدالكریم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش تەواو پشتگیری ڕەئیەكەی دەكەم، پێموایە ناكرێت ئێمە تەنها قسەی لیژنەكان بێت، ئەی بۆچی دێتە پەرلەمان؟ بۆ موناقەشە دەكرێت؟ بۆ ئەوەی ئەندامانی پەرلەمان تەرحی تازەی هەبێت، لەبەر ئەوە منیش تەواو پشتگیری دەكەم بخرێتە دەنگدانەوە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو سۆزان خان.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

با بخرێتە دەنگدانەوە، مادام لیژنەی مالی ڕازی نین، دەكرێت بخرێتە دەنگدانەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ئەو تەعدیلەین كە بكرێت بە ملیۆنێك.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

یەعنی بكرێت بە ماددەیەك، فەرموو كاكە.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە وەكو لیژنەی دارایی ناڕازی نەبووین بەرامبەر بەوەی كە ئەوە بكرێت بە ماددەیەك، وەكو شەخصی خۆم، ئێستا ئەگەر بتوانرێت بكرێت بە ماددەیەكی ترو، وەزیری دارایی ڕازی بێت، من بە شتێكی چاكی دەزانم، لەبەر ئەوە زۆربەی زۆری هاووڵاتیان سوودی لێ دەبینێت، مەبەستی ئێمەش هەر لێرەدا ئەم گۆڕانكارییە كە كراوە لە یاسای باج، بۆ ئەوەیە ئەركی سەرشانی هاووڵاتیان لە باج كەم بكەینەوە، زەریبەی تەصاعودیش خۆی لە خۆیدا كەم بوونەوەی ئەركی زەریبەیە لەسەر شانی هاووڵاتیان، فەرقی دەوڵەمەندو فەقیر دەكات، دەوڵەمەندەكە زیاتری لێ دەسندرێت، ئەمەش كە زۆربەی زۆری خەڵك سوودی لێ دەبینێت،

هەروەها بڕی باجی لە 5٪ـەکە ئەوەی مووچەکەی حەوت سەد هەزارە بکرێتە لە دوای ملیۆنێك بێت، ئەوە شتێکی چاکەو پشتگیری دەکەین، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا ئەو پێشنیارەی کوێستان خان کردی پێنج، شەش پەرلەمانتار پشتیوانیان لێ کرد، حکومەتیش پشتیوانی لێ دەکات، بۆیە دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (2) کەس لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا، کەواتە صیاغەی بکەن.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الرابعة:

تعدل الفقرة (اربعة) من المادة الرابعة من القانون رقم (26) لسنة 2007 تفرض الضريبة بنسبة 5٪ لمايزيد على مليون دينار من رواتب موظفي الاقليم لكافة الدرجات الوظيفية والقطاع الخاص مسجلين رسمياً واصحاب المناصب والدرجات الوظيفية الخاصة.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەم ماددەیە عەربییەکەی دەکەینە ئەساس، دوایی تەرجومە دەکرێت بۆ کوردی، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ تەنیا یەك کەس لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ریزبەندی ماددەکان دەگۆڕێت، ئەو ماددەیە چوارە لە راپۆرتەکە دەبێتە ماددەی پێنجەم:

المادة الخامسة:

تبقى القوانين والقرارات الضريبية المعمول بها في اقليم كوردستان نافذة المفعول وبما لا يتعارض مع احكام هذا القانون.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردیەکەشی تکایە.

بەڕێز ایوب نعمت قادر(ئارام):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی پێنجەم:

ئەو یاساو بڕیارانەی باج دەمێننەوە، کە لە هەرێمی کوردستاندا کاریان پێ دەکرێت، بەمەرجێ لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا پێچەوانە نەبێ.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کێ تێبینی هەیە لەسەر ئەو ماددەیە؟ نییە، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ پەسند کرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة السادسة:

على وزير المالية والاقتصاد اصدار التعليمات اللازمة لتسهيل تنفيذ احكام هذا القانون.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردیەکەشی تکایە.

بەڕێز ایوب نعمت قادر(ئارام):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی پێنجەم:

پێویستە لەسەر وەزیری دارایی وئابووری ڕێنمایی پێویست بۆئاسان کردنی جێ بەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربکات.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کێ تێبینی هەیە لەسەر ئەو ماددەیە؟ فەرموو کاك کاروان.

بەڕێز کاروان صالح احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم خۆشە لەو بابە جەنابی وەزیری دارایی ئەو تەعلیماتانەی کە دەردەکات تەنها یەك شت هەیە بیخەمە بەرچاوی بەڕێزیان، مەسەلەی روسوماتە بەڕاستی، لەو دائیرانەی ئەوەی من موتابەعەم کردووە لە 100٪ روسومات کە وەردەگیرێت لە 70٪ی بۆ فەرمانبەرەکەیە بۆ کەشف دەردەچێت لە 30٪ بۆ حکومەت و بۆ وەزارەتی داراییە، من نازانم ئەو تەعلیماتە بۆ جەنابی ئیشی لێ ناکات، یان بۆ بەدواداچوونی لەسەر ناکات؟ لەسەر حیسابی هاووڵاتی روسومات بۆ فەرمانبەرەکەیە، نەك بۆ وەزارەتی دارایی، بەڕاستی حەق وایە بۆ ئەو مەسەلەیە لە تەعلیماتەکانی خۆیدا بەدواداچوونی لەسەر بکەن و بە تەواوی یەکلای بکەنەوە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك کاروان دەکرێت شتەکەمان بۆ بنووسیت، تا جەنابی وەزیر وەڵامی بداتەوە، کاك بورهان فەرموو.

بەڕێز برهان رشيد حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دوو نوقتە لەلام لەم ياسايە گرنگ بوو کە ئيشارەتی پێ نەدرا، بەڕاستی موشکيلەی خەڵکە لە بازاڕ، مادام ئێمە دەمانەوێت موشکيلەی زەريبەی خەڵك حەل بکەين، وەکو عەرزی جەنابتانم کرد، راستە بەپێی ماددەی (110) بڕگەی سێيەم ئەگەر رەسمی سياسەی مالی عايدی مەرکەزەو ئێمە زەريبە وەردەگرين و دەيدەينەوە بە بەغدا وەکو جەنابی وەزير عەرزی کرد، کە چەند ساڵە داومانە بە بەغدا، ئێمە دوو موشکيلەمان هەيە، بەڕاستی ئەگەر دەمانەوێت خزمەتی خەڵکی خۆمان بکەين، يەکەميان/ خەڵك هەيە شت دەهێنێت، گومرگ دەدات، کە گومرگ دەدات جارێکی تر زەريبەی لێ دەستێننەوە، حەقە يەعنی بڕگەيەکيش بەو شێوەيە جێی بکرێتەوە، کە ئەوەی گومرگ دەدات لەم زەريبەيە عەفو بکرێت، بۆ ئەوەی بازاڕ هەرزانتر بێت و دەتوانين بەوە زياتر خزمەتی خەڵك بکەين، ئەمە خاڵی يەکەم.

خاڵی دووەميان/ مەوزوعی زێڕينگرەکانی بازاڕە، بەڕاستی تەوزيعيان کردوون بەسەر سێ فيئەدا (أ و ب و ج)، يەعنی حەددی ئەعلای بە يازدە مليۆن و (ب)ەکە بە نۆ مليۆن داهات و ئەمانە زەريبەی زۆريان لێ دەستێنن، بەبێ ئەوەی هيچ مەعاييرێك هەبێت، حەقە ئەم چينە تايبەتانەش بەڕاستی لە ياساکەدا جێيان بۆ بکرێتەوەو زوڵميان زۆر لێ کراوە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك شوان.

بەڕێز شوان عبدالکريم جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو تێبينيانەی هاوکاری بەڕێزم لەجێی خۆيەتی، بەڵام پەيوەندی بەم تەعديلەوە نييە، کە ئێستا ئێمە قسەی لەسەر دەکەين، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزير.

بەڕێز شێخ بايز تاڵەبانی/ وەزيری دارايی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنيسبەت ئەو برادەرەی کەباسی لە 30٪و ئەوانەو ئوجوری کەشف دەکات، ئەگەر بەڕێزی پرسيارێکمان تەوجيه بکات، ئێمە بە رەسمی ئيشارەت دەدەين بە هەموو ئەواميرو ياساکان، کە ئەو مەوزوعە چۆن تەوزيع دەکرێت و چۆن وەردەگيرێت.

بەنيسبەتی کاك بورهان، وابزانم لە وەختی خۆيدا لە موناقەشەی ميزانيەدا ئەوەشم هەر وەڵام دايەوە، ئەوە زەريبەو گومرگ، کە دەڵێت زەريبەو گومرگ دەبڕدرێت لە دوو شوێن، ئەوە کە خۆی وەردەگيرێت، دوايی مەقاصەی پێ دەکرێت و دادەگيرێتەوە لەو حيسابەی کە ئەو باسی دەکات، ئەوە موديری زەريبە

لەلامە، ئـەو زەریبەیـەی کـە لـە پێشـەوە وەردەگیرێـت و دوایـی پـارەی گومرگەکـەی بـۆ حیسـاب دەکرێـت و زەریبەکەی لێ دادەگیرێت، ئەوە تەعلیماتێك و ئالیاتێکی ئـیش کردنـی وەزارەتـی مالیەیـە بەنیسـبەتی ئـەو ئیشانەوە کە دەکرێت، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەکە بۆ ئاخیر جار بخوێننەوە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة السادسة:

على وزير المالية والاقتصاد اصدار التعليمات اللازمة لتسهيل تنفيذ احكام هذا القانون.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردیەکەشی تکایە.

بەڕێز ایوب نعمت قادر(ئارام):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی پێنجەم:

پێویستە لەسەر وەزیری دارایی وئابوری ڕێنمایی پێویست بۆئاسان کردنی جێ بـەجێ کردنـی حوکمـەکانی ئەم یاسایە دەربکات.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

دەیخەمە دەنگدانەوە، کـێ لەگەڵدایـە دەسـتی بـەرز بکاتـەوە؟ زۆر سـوپاس، کـێ لەگەڵدا نییـە دەسـتی بـەرز بکاتـەوە؟ تـەنیا یـەك کـەس لەگەڵـدا نییـە، زۆر سـوپاس، بەزۆرینـەی دەنـگ پەسـند کـرا، فـەرموون بـۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة السابعة:

على مجلس الوزراء والجهات ذات العلاقة تنفيذ احكام هذا القانون.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردیەکەشی تکایە.

بەڕێز ایوب نعمت قادر(ئارام):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی حەوتەم:

پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پێوندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایی جێ بەجێ بکەن.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ پەسند کرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثامنة:

لا یعمل بأي نص قانوني او قرار یتعارض مع احکام هذا القانون.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردیەکەشی بخوێننەوە.

بەڕێز ایوب نعمت قادر(ئارام):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی هەشتەم:

کار بە هیچ دەقێکی یاسایی، یان بڕیارێك ناکرێت لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا پێچەوانە بێت.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ پەسند کرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة التاسعة:

ینفذ هذا القانون اعتباراً من تاریخ نشره في الجریدة الرسمیة (وقائع کوردستان).

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردیەکەش بخوێننەوە.

بەڕێز ایوب نعمت قادر(ئارام):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی نۆیەم:

ئەم یاسایە پاش بڵاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمیی (وەقایعی کوردستان)ەوە جێ بەجێ دەکرێت.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ پەسند کرا، فەرموون بۆ ئەسبابی موجیبە.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الاسباب الموجبة

لتخفيف العبىء الضريبـي على كاهل المواطنين واعادة النظر في الاعفاءات الضريببية، فقد شرع هذا القانون.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردیەکەش بخوێننەوە.

بەڕێز ایوب نعمت قادر(ئارام):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

(هۆیەکانی دانانی ئەم یاسایە)

بۆ سووك کردنی باج لەسەر شانی هاووڵاتیان و چاو پێ خشاندنەوەی لێبووردنەکانی باج، ئەم یاسایە دەرچووێندرا.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کێ تێبینی هەیە لەسەر ئەسبابی موجیبە؟ فەرموو.

بەڕێز برهان رشید حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵامەکەی جەنابی وەزیر وەڵامی من نەبوو، من ئەوەندەم گوت عەفو بکرێت لە گومرگەکەی.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك شڤان.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ببوورە لەسەر ئەسبابی موجیبە نییە، داوای لێبووردن دەکەم.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئاخیر جار بخوێننەوە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الاسباب الموجبة

لتخفيف العبىء الضريبـي على كاهل المواطنين واعادة النظر في الاعفاءات الضريببية، فقد شرع هذا القانون.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردیەکەش بخوێننەوە.

بەڕێز ایوب نعمت قادر(ئارام):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

(هۆیەكانی دانانی ئەم یاسایە)

بۆ سووك كردنی باج لەسەر شانی هاووڵاتیان و چاو پێ خشاندنەوەی لێبووردنەكانی باج، ئەم یاسایە دەرچووێندرا.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

دەیخەمە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەكۆی دەنگ پەسند كرا، ئێستا هەموو قانونەكە دەخەینە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ (5) كەس لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ پەسند كرا، پیرۆزبایی دەكەین و سوپاسی هەموو لایەكتان دەكەین، كە هیلاك بوون و ماندو بوون، سوپاسی جەنابی وەزیرو جێگری وەزیرو نوێنەری حكومەت بۆ پەیوەندی لەگەڵ پەرلەمان و ستافەكەی دەكەین، ئومێد دەكەین لە خزمەتی میللەتەكەمان بێت و بۆ زیاد كردنی حەرەكەی تیجاری، جەنابی وەزیر ئەگەر قسەیەكت هەیە فەرموو.

بەڕێز شێخ بایز تاڵەبانی/ وەزیری دارایی و ئابووری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سوپاسی پەرلەمانی بەڕێز دەكەم بەناوی وەزارەتی داراییەوە، بەتایبەتی لیژنەی دارایی و لیژنەی یاسایی، ئەوانەی كە هیلاك بوون و ماندوو بوون و ئەوانەی كە موناقەشەیان كردو دەوڵەمەندیان كرد، زۆر زۆر سوپاستان دەكەم و مەمنونم.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ هەموو لایەك، دانیشتنەكەمان كۆتایی پێ دەهێنین، بۆ دانیشتنی داهاتوو ئاگادارتان دەكەینەوە، بەخێر بێن، هیواداریین سەركەوتوو بن.

فرست احمد عبدالله	**د. ارسلان بایز اسماعیل**
سكرتێری پەرلەمانی	**جێگری سەرۆكی پەرلەمانی**
كوردستان – عێراق	**كوردستان – عێراق**